

เอกสารประกอบนิทรรศการ

รัฐสภาไทยเกิดพระเกียรติ ๗๒ พรรษา มหาราชินี

เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๗

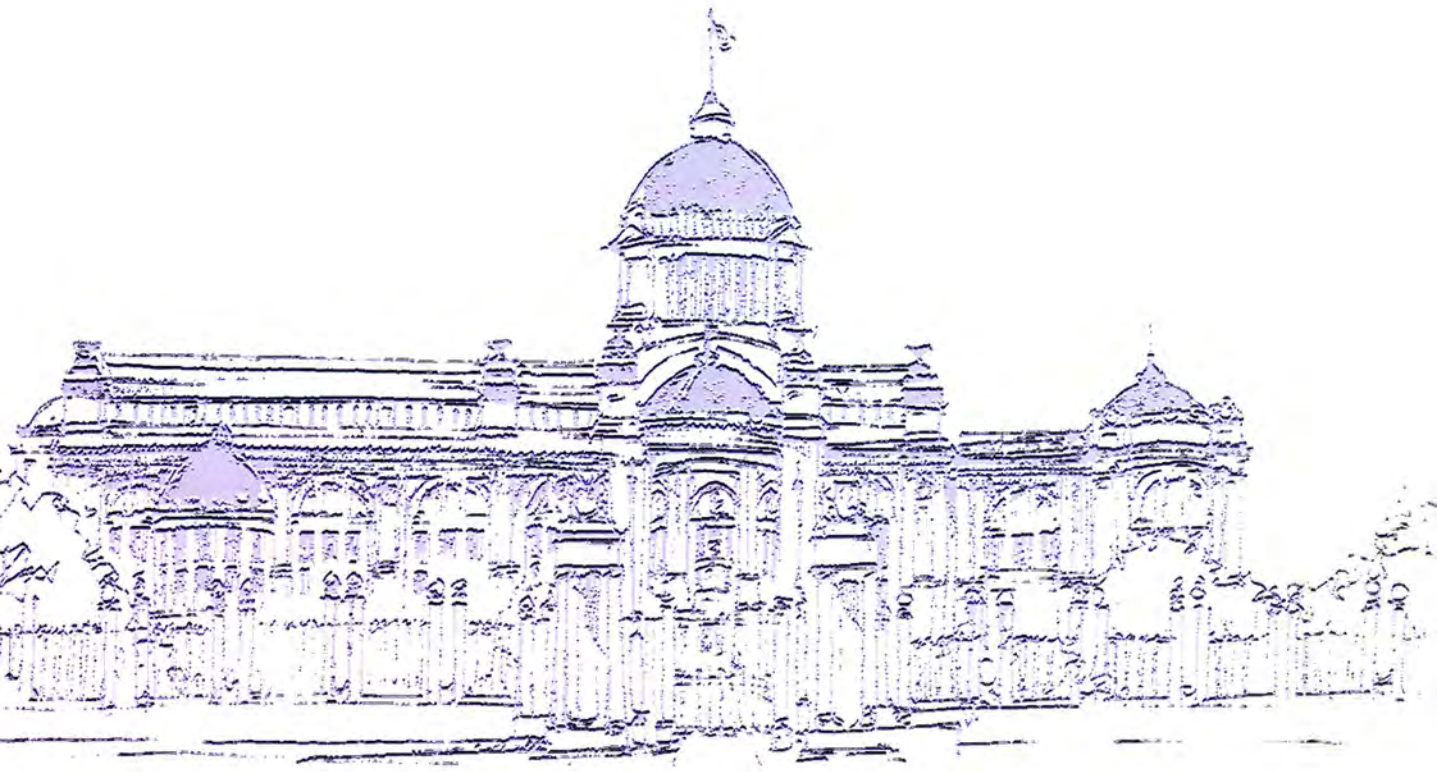

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

เอกสารประกอบนิทรรศการ
รัฐสภาไทยเกิดพระเกียรติ ๑๒ พรรษา มหาราชินี
เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ
๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๗

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

เอกสารประกอบมติพรรคการเมืองไทยเขตพระเกียรติ ๑๒ พรรษา มหาราชนิ

เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๑

ปีที่พิมพ์	กรกฎาคม ๒๕๕๗
จำนวนหน้า	๑๐๗ หน้า
พิมพ์ครั้งที่ ๑	จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม
จัดทำโดย	สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถ.อุทองโน เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
พิมพ์ข้อมูล	นางสาวธัญภา ยศพลพัฒน์
ศิลปกรรม	นายมานะ เรืองสอน
แยกสี	นายสุวัฒน์ จันสุตะ นายศิริส ทอมทรัพย์ นางภุทิศา อินเียม
พิมพ์ที่	สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โทร. ๐ ๒๖๕๔ ๕๓๐๙

สารบัญ

พระราชประวัติในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ	๓
- พระราชสมภพ	๙
- ทรงศึกษา	๑๑
- ทรงหมั้น	๑๔
- พระราชพิธีราชาภิเษกสมรส	๑๗
- พระราชโอรสและพระราชธิดา	๒๐
- การสถาปนาพระอิสริยยศ	๒๑
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถกับรัฐสภา	๒๓
พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ	๓๕
- สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๔๒
- สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถกับการศึกษา	๔๙
- สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถกับการสาธารณสุข	๕๕
- สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถกับศิลปวัฒนธรรม	๖๒
พระเกียรติคุณในระดับสากล	๗๕
บรรณานุกรม	๘๗

พระอัยพระแม่เจ้า
พระเกียรติคุณเกริก ไกร
สุนัทร่วมแห่งดวงใจ
พระมิ่งขวัญไพรฟ้า

ชาวไทย
ท้อเหล่า
ไทยท้อ ปฐพี
แซ่ซ้อง อดีติ

เสด็จถึงแดนท้อแดน
ทรงห่วงใยประชาชน
ขจัดปัดเป่าทุกข์
กรณียกิจใดใดล้วน

ตำบล
ท้อถิ่น
คล้ายเครือ ไคภินา
ภักดิ์ การุณย์

รัฐสภาพร้อมพร้อม
พระเกียรติยศจร ไกล
อัญเชิญเหล่าเทพไท
พระแม่มิ่งขวัญเหล่า

ถวายชัย
ยังฟ้า
บ้องปาก
ร่มเกล้า ชาวไทย

บทนำ

นับตั้งแต่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงดำรงตำแหน่งพระอิสริยยศเป็น สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ ในวโรกาสพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๙๓ จวบจนปัจจุบัน เป็นระยะเวลายาวนานกว่า ๕๔ ปี ที่พระองค์ทรงพระวิริยะอุตสาหะบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อทำนุบำรุงประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า จนนำความร่มเย็นเป็นสุขสู่พสกนิกรชาวไทย ทุกหมู่เหล่า โดยทั่วหน้ากัน

ตลอดระยะเวลาดังกล่าว พระองค์ทรงอุทิศกำลังพระวรกาย กำลังพระปัญญา และพระราช ทรัพย์ในโครงการต่าง ๆ ที่ทรงมีพระราชดำริให้จัดทำขึ้น รวมทั้งการโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเยี่ยมเยียนพสกนิกรในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาคอยู่ตลอดเวลามิได้ขาด ทั้งนี้ เพื่อต้องการให้ประเทศ ชาติมีการพัฒนาเท่าเทียมกับอารยประเทศ และให้พสกนิกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หลุดพ้นจากสภาพ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต ซึ่งโครงการที่พระองค์ทรงมีพระราชดำริให้จัดทำขึ้น ส่วนใหญ่ จะเป็นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การศึกษา การสาธารณสุข และศิลปวัฒนธรรม

ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น พระองค์ทรงเห็นว่าทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับชีวิตมนุษย์ แต่ในปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติทั้งพืช ป่าไม้ และ สัตว์ป่าถูกทำลายไป สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลง จึงได้มีโครงการต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย อาทิ โครงการ ป่ารักน้ำ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ โครงการพิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต การอนุรักษ์สัตว์น้ำ เป็นต้น

ในด้านการศึกษา พระองค์ทรงเห็นว่า การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและให้ความสนพระทัยใน การศึกษามาตั้งแต่เยาว์วัย ทรงเป็นแบบอย่างของการเป็นครูที่ดีของพระราชโอรสและพระราชธิดา ทรงเป็น นักบริหารการศึกษาที่ดี ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อระบบการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ รวมทั้งทรงมี พระราชดำริให้สร้างศาลารวมใจ เพื่อให้ราษฎรศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอีกด้วย

ในด้านสาธารณสุข พระองค์ทรงเห็นว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรเป็นสิ่งสำคัญ เป็น พื้นฐาน สำคัญของชีวิตมนุษย์และประเทศชาติ เพราะจิตใจที่แจ่มใสย่อมอยู่ในร่างกายที่แข็งแรง และถ้าราษฎรมี ความแข็งแรงย่อมสามารถสร้างชาติที่มั่นคงได้ นอกจากพระองค์ทรงดำรงตำแหน่งสภานายิกา สภากาชาดไทย แล้ว ทรงมีพระราชดำริให้มีโครงการแพทย์หลวง โครงการหน่วยแพทย์พระราชทาน โครงการทันตกรรม พระราชทาน โครงการหมอมหมู่บ้าน และอื่น ๆ

ในด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นอีกด้านหนึ่งที่พระองค์ทรงสนพระทัยเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการศิลปอาชีพที่มีพระราชดำริให้จัดทำขึ้นในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาค เพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพ และ รายได้แก่ราษฎร นอกจากนี้ยังมีพระราชดำริให้ออกแบบเครื่องแต่งกายสตรี ซึ่งเรียกว่า “ชุดไทยพระราชนิยม” เพื่อให้เป็นชุดประจำชาติสำหรับสวมใส่ในงานพิธีต่าง ๆ อีกด้วย

จากพระราชกรณียกิจด้านต่าง ๆ ที่พระองค์ทรงบำเพ็ญตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นั้น ทำให้เป็นที่ประจักษ์แก่องค์กร หน่วยงาน และประชาชนภายในประเทศและต่างประเทศ จนได้รับการสดุดีพระเกียรติคุณและรางวัลมากมาย

ในวาระอันเป็นมิ่งมงคลที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖ รอบ ๗๒ พรรษา ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗ นี้ นับว่าเป็นอีกวาระหนึ่งที่พลสกนิกรชาวไทยต่างปลาบปลื้มปิติชื่นชมโสมนัส และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันเกล้าอันกระหม่อมที่พระองค์ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ในฐานะสมเด็จพระบรมราชินีนาถในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำให้พลสกนิกรชาวไทยทั้งประเทศร่มเย็นเป็นสุขมาจนทุกวันนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายพระพรชัยมงคล ขอพระองค์จงทรงพระเจริญ และมีพระชนมายุยืนนาน เป็นมิ่งขวัญของพลสกนิกรชาวไทย เคียงคู่พระบารมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดไป

พระราชประวัติ

ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

หน้าว่าง

พระราชประวัติในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

พระราชสมภพ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นพระธิดาองค์ที่ ๓ ของหม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร (ต่อมาได้รับการสถาปนาเป็น พลเอก พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ) และ

ม.ล.บัว กิติยากร กับสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถขณะมีพระชนมายุ ๓ เดือน

หม่อมหลวงบัว กิติยากร (สนิทวงศ์) พระราชสมภพ เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ (เดือน ๙ ขึ้น ๑๑ ค่ำ ปีมะโรง จัตวาศก จ.ศ. ๑๒๙๔) ณ บ้านของ พลเอก เจ้าพระยาวงศานุประพัทธ์ บ้านเลขที่ ๑๘๐๘ ถนนพระรามหก จังหวัดพระนคร พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า “สิริกิติ์” มีความหมายว่า “ผู้เป็นศรีแห่งราชสกุลกิติยากร” หรือ “ผู้ที่มีผู้สรรเสริญเล่าลืออันเป็นสิริมงคล” ทรงมีพระเชษฐาและพระเชษฐาร่วมชนกชนนี ดังนี้

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถกับพระบิดา

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กับ ม.ร.ว.บุษบา กิตติยากร

๑. หม่อมราชวงศ์กัลยาณกิติ์ กิติยากร
๒. หม่อมราชวงศ์อดุลยกิติ์ กิติยากร
๓. หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร
๔. หม่อมราชวงศ์บุษบา กิติยากร

หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ในขณะที่ทรงดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยเสนาธิการกองทัพบก มียศเป็น พันเอก ภายหลังเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ทรงลาออกจากราชการทหาร และต่อมารัฐบาลได้แต่งตั้งให้พระองค์เดินทางไปดำรงตำแหน่งเลขานุการเอก ณ สถานทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งขณะนั้น หม่อมหลวงบัว กำลังมีครรภ์ใกล้ครบกำหนด จึงมิได้ติดตามไปด้วย และได้ย้ายจากวังเทเวศร์กลับไปพักอยู่กับบิดา จนให้กำเนิดหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร แล้วจึงเดินทางไปสมทบ และให้หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร อยู่ในความดูแลของ พลเอก เจ้าพระยาวงศาานุประพัทธ์ และท้าววนิดาพิจารินี ผู้เป็นบิดาและมารดาของหม่อมหลวงบัว

หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร เจริญวัยขึ้นท่ามกลางความผันผวนทางการเมืองของประเทศ เพราะหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้เกิดกบฏพระองค์เจ้าบวรเดช เหตุการณ์บ้านเมืองเข้าสู่ภาวะตึงเครียด พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับที่จังหวัดสงขลา โดยมีพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในตามเสด็จด้วย ซึ่งในครั้งนั้น หม่อมเจ้าอัปษรสมาน หรือท่านย่าได้ทรงรับนัดตามเสด็จไปด้วยเมื่อเหตุการณ์สงบจึงได้กลับมาอยู่กับท่านตาและท่านยายที่บ้าน ถนนพระรามหก อีกครั้งหนึ่ง ในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ทรงลาออกจากราชการและเดินทางกลับประเทศไทย จึงมารับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ซึ่งมีอายุได้ ๒ ปี ๖ เดือน จากหม่อมเจ้าอัปษรสมาน กลับมาอยู่รวมกันที่วังเทเวศร์ ซึ่งตั้งอยู่ที่ถนนกรุงเกษม ปากคลองผดุงกรุงเกษม ริมแม่เจ้าพระยา

ทรงศึกษา

หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร เริ่มเรียนชั้นอนุบาล ณ โรงเรียนราชินี ปากคลองตลาด เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๙ และสอบไล่ได้ชั้นประถมปีที่ ๑ ในปีเดียวกันนั้น โดยศึกษาที่โรงเรียนราชินีได้เพียง ๑ ปี ต่อมาเมื่อเกิดสงครามมหาเอเซียบูรพาขึ้น ทำให้การคมนาคมขาดความสะดวกและความปลอดภัย หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร จึงต้องย้ายไปศึกษาในชั้นประถมปีที่ ๒ ที่โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์คอนแวนต์ ถนนสามเสน ในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ เนื่องจากอยู่ใกล้บ้านในระยะที่เดินไปโรงเรียนเองได้ และศึกษาอยู่ที่โรงเรียนแห่งนี้ถึง ๘ ปี จบชั้นมัธยมปีที่ ๓ โดยมีเลขประจำตัวนักเรียน ๓๗๑ และมีเพื่อนร่วมชั้นเรียนจำนวน ๓๗ คน

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
ขณะมีพระชนมายุ ๕ พรรษา

ณ โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์คอนแวนต์ นอกจากการศึกษาวิชาสามัญแบบโรงเรียนทั่วไป โดยเน้นด้านภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสแล้ว หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ยังได้เรียนวิชาพิเศษ คือ เปียโน โดยสมัครเข้าเรียนเปียโนตั้งแต่ปีแรกที่เข้าเป็นนักเรียน เพราะมีพรสวรรค์และความสนใจ สามารถเรียนได้ดีและเร็วเป็นพิเศษ โดยมีมาตามเรอเนย์และมาตามฟรังซิสก้าเป็นอาจารย์ผู้ฝึกสอนดนตรี นอกจากดนตรีแล้วหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ยังสามารถเรียนได้ดีทั้งวิชาภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส ขณะที่มีอายุเพียง ๑๓ ปี นอกจากนี้ยังได้รับการอบรมในด้านวิชาการเรื่อนมาโดยเฉพาะทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน จึงมีความสันทัดเป็นพิเศษ สามารถประกอบอาหารได้ทั้งอาหารไทยและอาหารฝรั่ง

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ทรงไปดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตไทย ประจำราชสำนักเซนต์เจมส์ ประเทศอังกฤษ และทรงพาครอบครัวไปด้วย ซึ่งขณะนั้นหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร มีอายุได้ ๑๓ ปีเศษ และจบการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ ๓ ของโรงเรียนเซนต์ฟรังฯ แล้ว ในระหว่างที่อยู่ในประเทศอังกฤษหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ได้เรียนภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสกับครูพิเศษควบคู่ไปกับการเรียนเปียโน ด้วยความมุ่งหวังที่จะเรียนเปียโนเป็นวิชาชีพ โดยสามารถใช้ภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสได้เป็นอย่างดีทั้งสองภาษา ทางด้านการดนตรีนั้นได้ศึกษาประวัติเพลงและชีวประวัติของนักแต่งเพลงเอกของโลก และโปรดปรานการเรียนเปียโนมากที่สุด

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเปียโน

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๐ หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ทรงย้ายไปดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตไทย ประจำกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ยังคงศึกษาเปียโนเป็นพิเศษและฝึกซ้อมมากขึ้น เพื่อจะเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัย Conservatoire National De Musique ซึ่งเป็นวิทยาลัยการดนตรี ที่มีชื่อเสียงของกรุงปารีส และที่ประเทศฝรั่งเศสนี้เองหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร และครอบครัวได้มีโอกาสเข้าเฝ้าถวายการปฏิบัติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และเป็นที่ต้องพระราชอัธยาศัย ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๑ ได้เข้าศึกษาในโรงเรียน Pensionnat Rinate Rive ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำที่มีชื่อ

เสียงแห่งหนึ่งของเมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ที่สอนวิชาพิเศษแก่กุลสตรี โดยสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงเป็นธุระจัดการในการศึกษาต่อครั้งนี้ และศึกษาอยู่จนถึงวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ จึงได้ตามเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนิวัตสู่ประเทศไทย เพื่อการพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

ทรงหมั้น

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๑ ขณะที่หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากรและครอบครัว พำนักอยู่ในกรุงปารีส ได้มีโอกาสเฝ้ารับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งโปรดเสด็จประพาสกรุงปารีสเพื่อทอดพระเนตรการแสดงของวงดนตรีที่มีชื่อเสียงอยู่เสมอ และโปรดประทับที่สถานเอกอัครราชทูตไทยเช่นเดียวกับนักเรียนไทยคนอื่น ๆ และทรงร่วมสังสรรค์กับหมู่เด็กนักเรียนไทยอย่างใกล้ชิดโดยมิได้ถือพระองค์ จึงทำให้ทรงมีโอกาสพบกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงโปรดการดนตรีเป็นพิเศษ และหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากรก็มีความสนใจในศิลปการดนตรีเป็นพิเศษเช่นเดียวกัน จึงเป็นจุดเริ่มแรกที่ทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยในหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ซึ่งขณะนั้นมีอายุเพียง ๑๕ ปีเศษ แทบทุกครั้งเสด็จพระราชดำเนินไปประทับแรม ณ สถานทูตไทยในกรุงปารีส หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากรและครอบครัว ได้เฝ้าถวายการรับรองตลอดเวลาที่ประทับ จนเป็นที่คุ้นเคยต่อเบื้องพระยุคลบาทและเป็นที่ต้องพระราชอัธยาศัย ในเวลาต่อมาหม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ทรงย้ายไปดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตไทย ประจำราชสำนักเซนต์เจมส์ ประเทศอังกฤษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังเสด็จเยี่ยมครอบครัวหม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร อยู่เสมอ ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประสูติที่เมืองบอนเน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ในระหว่างที่ประทับรักษาพระองค์อยู่นั้น ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ หม่อมหลวงบัว กิติยากร พากุบุตรทั้งสอง คือ หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์และหม่อมราชวงศ์บุษบา กิติยากร เข้าเฝ้าเยี่ยมพระอาการเป็นประจำ จนพระอาการประชวรทุเลาลง สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้ทรงขออนุญาตต่อหม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ให้หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร อยู่ช่วยเฝ้าถวายการพยาบาล และทรงดูแลจัดการเรื่องความเป็นอยู่ทุกประการ รวมทั้งด้านการศึกษา ซึ่งหม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ก็ทรงอนุญาตตามพระประสงค์

เมื่อทรงหายจากพระอาการประชวร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้านักขัตรมงคล และหม่อมหลวงบัว กิติยากร เข้าเฝ้า ณ เมืองโลซานน์ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้รับสั่งขอร้องหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร และทรงมีรับสั่งตอนหนึ่งว่า “ขอให้ทำกันเฉพาะภายในครอบครัวเท่านั้น เพราะเมื่อคราวฉันเองก็ทำอย่างนี้เหมือนกัน จะมีอะไรขัดข้องไหม” หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร กราบทูลตอบว่า “ตามแต่จะมีพระราชประสงค์” พิธีหมั้นจึงจัดเป็นการภายในเงียบ ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมอบพระอำมรงค์เพชร น้ำใสบริสุทธิ์รูปหัวใจเกาะไว้ด้วยหนามเตย แต่หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร และพระอำมรงค์เพชรวงนี้เป็นพระอำมรงค์ที่สมเด็จพระราชบิดาทรง

หมั้นสมเด็จพระราชชนนี หลังจากนั้นได้มีพระราชกระแสรับสั่งให้แจ้งมายังรัฐบาลไทยทราบอย่างเป็นทางการว่า พระองค์ได้ทรงประกอบพิธีหมั้นกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร แล้วที่เมืองโลซานน์ เมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๒

ในการประชุมสภาผู้แทน ครั้งที่ ๒๐/๒๔๙๒ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันพฤหัสบดีที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๒ ประธานสภาผู้แทนได้แจ้งเรื่องที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหมั้นกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ให้ที่ประชุมทราบ สมาชิกสภาผู้แทนในที่ประชุมรับทราบและปรบมือด้วยความชื่นชมยินดี

ในการครั้งนี้ประธานสภาผู้แทน และประธานวุฒิสภา ได้มีโทรเลขถวายพระพร ดั่งมีข้อความต่อไปนี้

โทรเลขถวายพระพรจากประธานสภาผู้แทน*

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งประเทศไทย ณ พระตำหนักที่ประทับโลซานน์ สวิตเซอร์แลนด์

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาท สภาผู้แทนได้รับทราบเรื่องพิธีหมั้นของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท กับหม่อมราชวงศ์หญิงศิริกิต กิติยากร ด้วยความชื่นชมยินดีโดยพร้อมเพรียง ในนามของสภาผู้แทน ข้าพระพุทธเจ้า ขอพระราชทานตั้งสัตยาธิษฐานขอให้ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท อีกทั้งคู่หมั้นของพระองค์จง ทรงประสพแต่ความสุขสำราญและเจริญด้วยพระชนมายุยืนนาน เทอญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า เพียร ราชธรรมนิเทศ

ประธานสภาผู้แทน

(*จากรายงานการประชุมสภาผู้แทน ครั้งที่ ๒๑/๒๕๖๒ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันจันทร์ที่ ๑๒ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๒)

โทรเลขถวายพระพรจากประธานวุฒิสภา*

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ณ ที่ประทับเมืองโลซานน์ สวิตเซอร์แลนด์

ในนามของสมาชิกวุฒิสภา ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสกราบบังคมทูล พระกรุณาด้วยความปิติยินดีอย่างจริงใจในการที่ได้ทรงกระทำพระราชพิธีหมั้น ขอน้อมเกล้าฯ ถวายพระพร ให้ทรงพระเกษมสำราญ พร้อมด้วยหม่อมราชวงศ์หญิงศิริกิต กิติยากร

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า ศรีธรรมมาธิเบศ

ประธานวุฒิสภา

His Majesty The King of Thailand

Lausanne Switzerland

On behalf of the members of the Senate. I humbly beg to submit to Your Majesty our heartfelt felicitation for Your Majesty's betrothal and wish Your Majesty and M.R. Sirikit Kitiyakara all happiness.

Sritharmathibes

President of the Senate

(*จากรายงานการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๐/๒๕๖๒ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันจันทร์ที่ ๑๒ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๒)

พระราชพิธีราชาภิเษกสมรส

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประกอบพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส ณ พระตำหนักของสมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า วังสระปทุม เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๓

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดทะเบียนสมรส

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
ลงพระนามในสมุดทะเบียนสมรส

เวลา ๙.๓๐ น. พลโท มังกร พรหมโยธี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ทูลเกล้าถวายทะเบียนสมรส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดทะเบียนสมรสเป็นพระองค์แรก และโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ลงนามในลำดับต่อมา หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ลงพระนามในฐานะบิดาผู้ให้ความยินยอมตามกฎหมาย เนื่องจากหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร (ขณะนั้นมีอายุ ๑๘ ปี) ยังไม่บรรลุนิติภาวะ แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ราชสกลี คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทร และจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ลงนามด้วย

สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ทรงร่วมในพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส

เวลา ๑๐.๔๕ น. สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เสด็จออก
ทော်พระราชพิธีถวายน้ำพระพุทธรณ์ เทพนนต์ และทรงเจิมแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากนั้นทรง
รดน้ำพระพุทธรณ์ เทพนนต์ และทรงเจิมแด่หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ในพระราชพิธีราชาภิเษก
สมรสตามโบราณราชประเพณี

การพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราชโองการ
โปรดเกล้าฯ ผ่านไปทางสำนักราชเลขาธิการในพระองค์ ให้พระราชธรรมาธิบดี ประธานสภาผู้แทน พันตรี
ดวง อภัยวงศ์ สมาชิกสภาผู้แทน จังหวัดพระนคร หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช สมาชิกสภาผู้แทน จังหวัด
พระนคร นายเกษม บุญศรี สมาชิกสภาผู้แทน จังหวัดนครสวรรค์ และนายยกเสียง เทมภูติ สมาชิกสภา
ผู้แทน จังหวัดระนอง เป็นผู้เข้าเฝ้าถวายน้ำมูรธาภิเษก ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนซึ่งเป็นตัวแทนของปวง
ชนชาวไทย สำหรับผู้แทนวุฒิสภาซึ่งได้เข้าเฝ้าถวายน้ำมูรธาภิเษก ในการพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสครั้งนี้
ได้แก่ พระยาอุดมพงษ์เพ็ญสวัสดิ์ พลโท พระยาวิชิตรวงศ์วุฒิกโร พลโท พระยาศรีศรราช และพระยาอัคร
ราชทรงศิริ

ทะเบียนการสมรส

รายการ	ชาย	หญิง
๑. นาม	สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช	หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร
๒. เชื้อชาติ สัญชาติ	ไทย - ไทย	ไทย - ไทย
๓. ที่เกิด	ในพระบรมมหาราชวัง	วังหม่อมเจ้าจักรกฤษณ์ผล กิติยากร ถนนภิรมย์เกษม จังหวัดพระนคร
๔. อายุ เกิด วัน. เดือน. ปี.	๓๓ ๕ ธันวาคม ๒๔๗๑	๑๘ ๑๒ สิงหาคม ๒๔๕๕
๕. ที่เกิด	รัฐแมสซาชูเซตส์ สหรัฐอเมริกา	จังหวัดพระนคร
๖. อาชีพ	—	—
๗. นามบิดา	สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์	หม่อมเจ้าทรงธรรมผล กิติยากร
๘. ประเทศที่เกิดของบิดา	ประเทศไทย	ประเทศไทย
๙. นามมารดา	สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์	หม่อมหลวงบัว กิติยากร
๑๐. ประเทศที่เกิดของมารดา	ประเทศไทย	ประเทศไทย
๑๑. ลายมือชื่อผู้ร้องขอจดทะเบียน	ภูมิพลอดุลยเดช	สิริกิติ์
๑๒. ลายมือชื่อผู้ให้ความยินยอม	—	สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ มหาราชินี
๑๓. ลายมือชื่อพยาน	๑. วิมลจิต ประยูรศักดิ์ ๒. จอมพล.ป. ปิ่นเฉลียว	
๑๔. จดทะเบียน	เลขทะเบียน	ท.๑/๒๔๙๓
	วัน. เดือน. ปี.	๒๘ เมษายน ๒๔๙๓
	ลายมือชื่อนางทะเบียน	พิน. มหเสนีวิบูลย์

พระราชโอรสและพระราชธิดา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชโอรสและพระราชธิดา ๔ พระองค์ ดังนี้

๑. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี (ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา) ประสูติ ณ สถานพยาบาลมงต์ซวีซี เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๔

๒. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ บรมจักรยาดิศรสันตติวงศเทเวศรธำรงสุบริบาล อภิคุณูปการมหิตลาดุลเดช ภูมิพลนเรศวรางกูร กิตติสิริสมบูรณสวางควัฒน์ บรมขัตติยราชกุมาร ประสูติ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ ต่อมาทรงได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร สิริกิตยสมบูรณสวางควัฒน์ วรขัตติยราชสันตติวงศ์ มหิตลพงศอดุลยเดช จักรีนเรศยุพราชวิสุทธิ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

๓. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์ ประสูติ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๘ ต่อมาทรงได้รับพระราชทานโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๐

๔. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ประสูติ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๐

การสถาปนาพระอิสริยยศ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้รับการสถาปนาพระอิสริยยศ ๓ ครั้ง ตามลำดับดังนี้

ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๓

ในวโรกาสพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ สถาปนาหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ พระอัศวมเหสี เป็น “สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์”

ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๓

ในวโรกาสพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศสถาปนาเฉลิมพระเกียรติยศ สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ ขึ้นเป็น “สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์
ขึ้นเป็นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

ด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงผนวช (๒๒ ตุลาคม - ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๙) จึงทรงมี พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เฉลิมพระอภิไธยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีว่า “สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” เพื่อเป็นการเชิดชูพระเกียรติ นับเป็นพระบรมราชินีนาถองค์ที่สองแห่งราชวงศ์จักรี (องค์แรก คือ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว)

ฉบับพิเศษ หน้า ๑

ตอนที่ ๒๔ เล่ม ๖๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๘ เมษายน ๒๕๕๓

ประกาศสถาปนา สมเด็จพระราชินี

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดย
ที่ได้ทรงประกอบพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส กับ หม่อม
ราชวงศ์ สิริกิติ์ กิติยากร ถูกต้องตามกฎหมายและราช
ประเพณีโดยสมบูรณ์ทุกประการแล้ว

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งให้สถาปนาหม่อมราชวงศ์
สิริกิติ์ พระอัครมเหสี เป็น สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ ทรง
ดำรงตำแหน่งพระอิสริยยศฐานันดรศักดิ์แห่งพระราชวงศ์
ตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๓
เป็นปีที่ ๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๐

ตอนที่ ๒๖ เล่ม ๖๗ ราชกิจจานุเบกษา ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓

ประกาศสถาปนา
 สมเด็จพระบรมราชินี

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
 মহিতลาธิเบศรราชาธิเบตจักรีนฤเบดินทร สยามินทราชาธิราช
 บรมนาถบพิตร

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้
 ประกาศว่า โดยที่ได้ทรงพระราชดำริว่า ตามราชประเพณี
 ซึ่งมีสืบมาแต่โบราณ เมื่อสมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชเจ้า
 ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติบรมราชาภิเษกแล้ว ย่อมโปรด
 ให้สถาปนาเฉลิมพระเกียรติยศสมเด็จพระอัครมเหษีขึ้นเป็น
 สมเด็จพระบรมราชินี และในครั้งนี้มีพระราชหฤทัยประสงค์
 ที่จะให้เป็นไปตามโบราณราชประเพณีนั้น

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้
 ประกาศสถาปนาเฉลิมพระเกียรติยศสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์
 ขึ้นเป็นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ให้มี
 พระเกียรติยศสมบูรณ์ตามราชประเพณีดัง กล่าวนั้นจงทุก
 ประการ

ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย และเทพเจ้า
 ทั้งหลาย จงดลบันดาลอภิบาลรักษา สมเด็จพระนางเจ้า
 สิริกิติ์ พระบรมราชินี ให้ทรงเจริญพระชนมายุ พรรณ สุข
 พล ปฏิภาณ ธารสมมติ สรรพสิริสวัสดิพิพัฒนามงคล อธิ
 วิบุลย์มัญญผล สกลเกียรติยศ เดชานุภาพมหิพารทุก
 ประการ เทอญ ฯ

ประกาศ ณ วันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๓
 เป็นปีที่ ๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม
 นายกรัฐมนตรี

๑๖๔๐

เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๑๐๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๕

ประกาศเฉลิมพระอภิไธย
สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศว่า ตามราชประเพณีเมื่อสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี ได้ทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เคยมีประกาศให้ออกพระนามว่า สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และทรงพระราชดำริเห็นว่า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ได้ทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในระหว่างที่ทรงผนวช และได้ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจแทนพระองค์ด้วยพระปรีชาสามารถ สอนองพระราชประสงค์เป็นที่เรียบร้อย เป็นการสมควรที่จะได้เฉลิมพระอภิไธยให้เชิดชูพระเกียรติยศยิ่งขึ้น

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เฉลิมพระอภิไธยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีว่า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

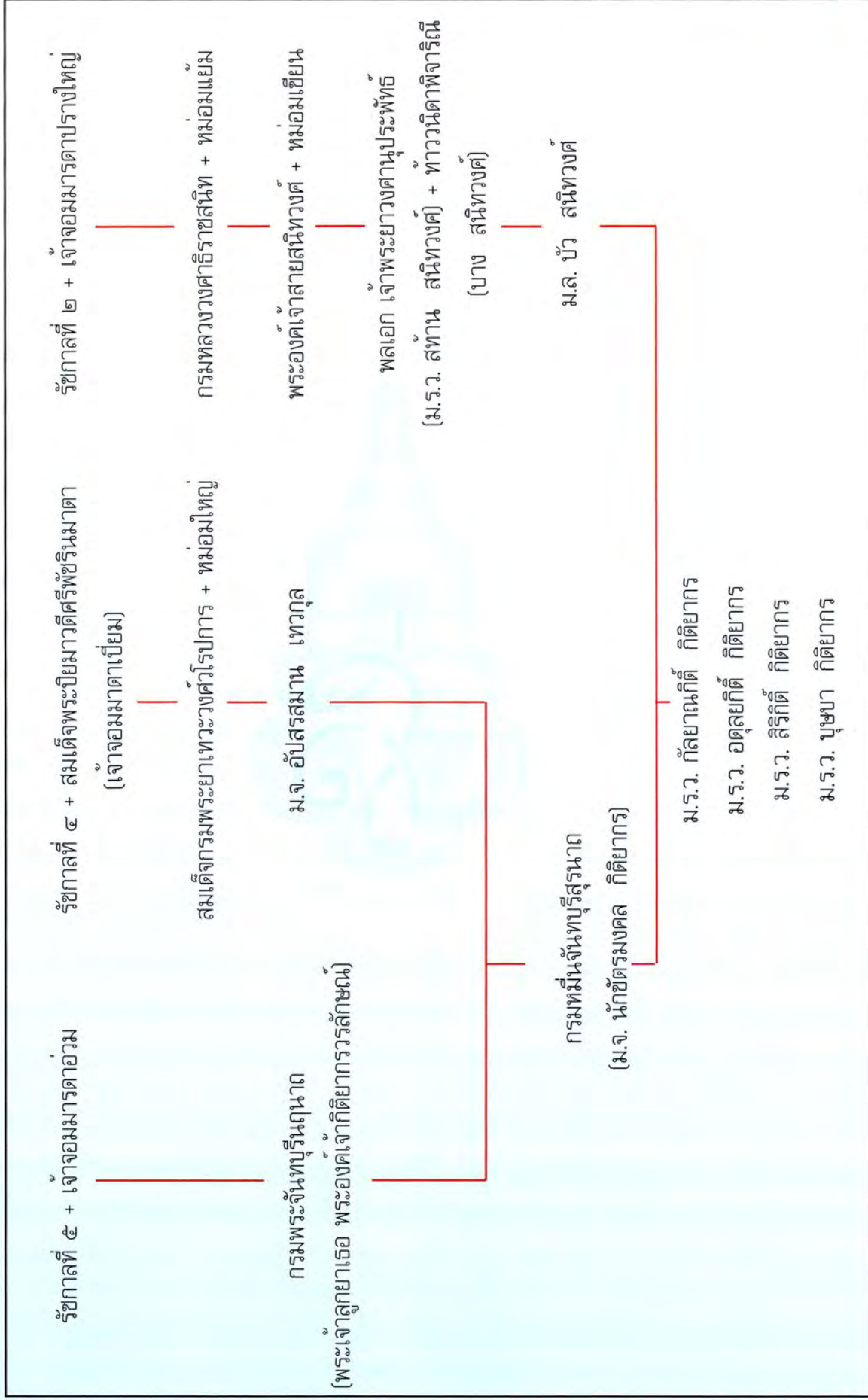
ประกาศ ณ วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๕
เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

แผนผังราชสกุลในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

กับรัฐสภา

หน้าว่าง

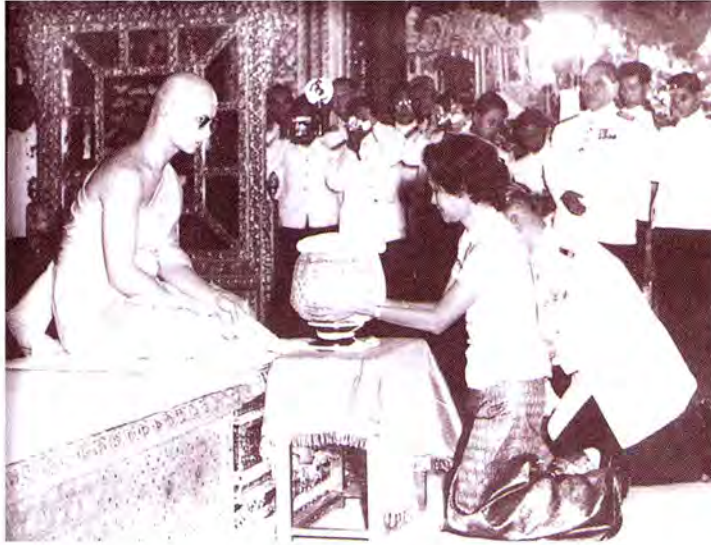
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กับรัฐสภา

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มีพระราชประสงค์จะทรงผนวชเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนา ตามโบราณราชประเพณี จึงไม่สามารถปฏิบัติพระราชกรณียกิจในฐานะพระมหากษัตริย์ได้ ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๙๕ ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๗ ว่า “ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งจะทรงบริหารราชการไม่ได้ จะได้ทรงแต่งตั้งผู้ใดผู้หนึ่งด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ” จึงเป็นการสมควรที่จะแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งพระองค์ทรงมีพระราชดำริเห็นว่าเคยมีแบบอย่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมเด็จพระอัครมเหสี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เมื่อคราวที่เสด็จพระราชดำเนินต่างประเทศ และโดยที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี (พระอิสริยยศในขณะนั้น) ทรงมีพระชนมายุอันสมควร และทรงดำรงตำแหน่งสภานายิกา สภาภาชาตไทย ซึ่งแสดงถึงพระปรีชาสามารถในอันที่จะรับพระราชกรณียกิจในคราวนี้ได้ จึงมีพระราชประสงค์ที่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามความในมาตรา ๑๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงผนวช

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงประเคนบาตรถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
(พระภูมิพลโลกิยกุ) ตอนที่ทรงผนวช

ทั้งนี้ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๗/๒๕๕๙ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันอังคารที่ ๑๘ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๙ ได้มีการประชุมลับ เพื่อพิจารณาญัตติขอรับความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ และที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติเป็น เอกฉันท์เห็นชอบในการแต่งตั้งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงผนวช

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในระหว่างที่ทรงผนวช อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๔๕ ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๙ โดยมีพลเอก ประจวบฉิมกร ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ได้ทรงปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ โดยเสด็จพระราชดำเนิ เพื่อทรงประกอบพระราชพิธีปฏิญาณตน ตามมาตรา ๒๐ ซึ่งบัญญัติว่า “ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องปฏิญาณในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร” ซึ่งพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๘/๒๕๕๙ (สามัญ) ชุดที่ ๑ ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๙ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม จากนั้นประธานสภาผู้แทนราษฎรได้อ่านประกาศแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ตามกระแสพระบรมราชโองการ และเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้ถวายคำปฏิญาณแด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี จากนั้นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ทรงมีพระราชดำรัสปฏิญาณพระองค์ ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ก่อนที่จะทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ดังนี้

“ ข้าพเจ้า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ขอปฏิญาณในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรว่า จะซื่อสัตย์สุจริต และจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ ”

ต่อมาในวันที่ ๒๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๖๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงผนวช และทรงผนวชเป็นระยะเวลา ๑๕ วัน ในระหว่างนั้นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ โดยเฉพาะในด้านการเมืองการปกครอง พระองค์ได้ทรงลงพระนามาภิไธย ในกฎหมายต่าง ๆ ดังนี้

- พระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑
 ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑
- พระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๖๑
 ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑
- พระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติสงเคราะห์อาชีพแก่คนไทย พ.ศ. ๒๕๖๑ บังคับในท้องที่
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดธนบุรี พ.ศ. ๒๕๖๑ ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑
- พระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้าง พุทธศักราช ๒๕๖๑
 ในเขตเทศบาลเมืองพะเยาว์ จังหวัดเชียงราย พ.ศ. ๒๕๖๑ ให้ไว้ ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน
 พ.ศ. ๒๕๖๑
- พระราชบัญญัติแรงงาน พ.ศ. ๒๕๖๑ ให้ไว้ ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๑

ในขณะที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ทรงดำรงตำแหน่ง ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงผนวชนั้น พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ แทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วยพระปรีชาสามารถ สนองพระราชประสงค์เป็นที่เรียบร้อย และตามราชประเพณีเมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี ได้ทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ทั้งนี้ ได้เคยมีประกาศให้ออกพระนามว่า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ เหนือมอภิไธยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ว่า “สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” ประกาศ ณ วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๖๑ นับเป็นเกียรติประวัติของชาติไทยที่ได้มีการสถาปนา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เป็นพระองค์ที่สอง นับจากสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ในคราวที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินเยือนยุโรป

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระองค์ทรงเป็นผู้บำเพ็ญประโยชน์สุขแก่ประเทศไทย และประชาราษฎร์ ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานาประการด้วยพระปัญญาบารมี และพระเมตตาบารมี เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติ และประโยชน์สุขของมหาชนชาวไทยโดยแท้จริง

๑๐๓๕

เล่ม ๑๓ ตอนที่ ๑๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๕ กันยายน ๒๕๕๕

ประกาศ

แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่พระราชประสงค์จะทรงผนวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นการสมควรที่จะแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และทรงพระราชดำริเห็นว่า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี เป็นผู้ทรงพระปรีชาสามารถในอันที่จะรับพระราชภารกิจในคราวนี้ได้

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๕๕ และด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในระหว่างที่ทรงผนวช

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๕ เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก ประจันตจินันท์

ประธานสภาผู้แทนราษฎร

๑๒๕๘

เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๘๕ ราชกิจจานุเบกษา ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๘

พระราชกฤษฎีกา
เรียกประชุมวิสามัญแห่งสภาผู้แทนราษฎร
พ.ศ. ๒๕๕๘

ในพระปรมาภิไธย
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
ศิริกิต

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๘
เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

ฉบับพิเศษ หน้า ๑

เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๕๐ ราชกิจจานุเบกษา ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

พระราชกฤษฎีกา

ให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ ๑

พ.ศ. ๒๕๕๕

ในพระปรมาภิไธย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

ลิลิลิลี
ศิริกิตติ

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

๑๒๗๕

เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๕๑ ราชกิจจานุเบกษา ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

พระราชกฤษฎีกา

ให้ใช้พระราชบัญญัติสงเคราะห์อาชีพแก่คนไทย พ.ศ. ๒๕๕๕
 บังคับในท้องที่จังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี

พ.ศ. ๒๕๕๕

ในพระปรมาภิไธย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
 สิริกิติ์

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

๑๒๘๑

เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๕๔ ราชกิจจานุเบกษา ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

พระราชกฤษฎีกา

ให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร
พุทธศักราช ๒๕๗๕ ในเขตเทศบาลเมืองพะเยา
จังหวัดเชียงราย

พ.ศ. ๒๕๕๕

ในพระปรมาภิไธย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

ศิริกิตติ์

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕

เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

ฉบับพิเศษ หน้า ๑

เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๕๒ ราชกิจจานุเบกษา ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

พระราชบัญญัติ

แรงงาน

พ.ศ. ๒๕๕๕

ในพระปรมาภิไธย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

ศิริกิตติ์

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ให้ไว้ ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕
เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระราชกรณียกิจของ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

หน้าว่าง

พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้แสดงถึงพระราชปณิธานอันแน่วแน่ที่จะทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ เพื่อทำนุบำรุงราชอาณาจักรและมรดกวัฒนธรรมไทย ที่บรรพบุรุษได้สร้างสมไว้ จนตกทอดมาถึงอนุชนไทยรุ่นหลัง ทรงอุทิศ พระปัญญา พระวรกายและพระราชทรัพย์ ด้วยพระวิริยะ อุตสาหะ อย่างยิ่งในการทำนุบำรุงชาวไทยให้อยู่ดีกินดี ทรงเข้าพระทัยปัญหาพื้นฐานของทุกท้องถิ่นทั่วทุกภูมิภาค โดยเฉพาะสิ่งที่เป็นสาเหตุทำให้ประชาชนต้องมีชีวิตที่ขัดสน ทรงตระหนักว่าความยากจนหากมิได้มีการเยียวยาย่อมจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว จึงทรงปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะสงเคราะห์ให้พ้นจากสภาพความยากจน ความเจ็บไข้ ความไม่รู้ โดยช่วยยกฐานะความเป็นอยู่ให้สูงขึ้นให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ด้วยเหตุนี้จึงได้ก่อให้เกิดโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อปวงประชาชนในแต่ละพื้นที่ของประเทศอย่างกว้างขวางหลายโครงการและหลายรูปแบบ

อย่างไรก็ตาม โครงการที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเอาพระทัยใส่เป็นพิเศษ ได้แก่ โครงการพัฒนาที่ครอบคลุมลักษณะงาน ๔ ประการ คือ

๑. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๒. การศึกษา
๓. สาธารณสุข
๔. ศิลปวัฒนธรรม

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถทรงมีสายพระเนตรกว้างไกลทรงเล็งเห็นคุณค่าของธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ที่นับวันจะยิ่งเสื่อมโทรมลง อีกทั้งทรงตระหนักดีว่าสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของประเทศที่กำลังถูกทำลายลงอย่างน่าเป็นห่วง เกิดจากการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างฟุ่มเฟือย ไร้ขอบเขต และขาดความรู้ความเข้าใจในคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของราษฎรและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงได้ทรงพยายามที่จะให้ราษฎรมีความผูกพันในธรรมชาติและทรัพยากรต่าง ๆ เช่น พืช ป่าไม้ และสัตว์ป่า ดังนั้นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจึงเกิดขึ้นมากมาย อาทิ โครงการป่ารกน้ำ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ โครงการพิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต การอนุรักษ์สัตว์น้ำ เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าพระองค์ท่านทรงเป็นนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสำคัญยิ่งพระองค์หนึ่งที่ชาวโลกยกย่องและสดุดีพระเกียรติคุณ

โครงการป่ารกน้ำ

เสด็จฯ ทรงเยี่ยมสมาชิกหมู่บ้านป่ารกน้ำ หนองไผ่ อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร

ด้วยพระราชปณิธานอันแน่วแน่ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงห่วงใยถึงภาวะความแห้งแล้งของประเทศ โดยเฉพาะทางภาคอีสานซึ่งได้ทอดพระเนตรเห็นแล้วว่ามีความแห้งแล้งยิ่งกว่าภาคอื่นใด จึงทรงมีพระราชดำริที่จะหาทางแก้ไขด้วยการปลูกป่า ณ บริเวณเชิงเขาภูผาเหล็กติดต่อกับอ่างเก็บน้ำคำจวง บ้านถ้ำตัว ตำบลส่องดาว อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร เพื่อให้ป่าที่เสื่อมโทรมหรือ

หมดสภาพป่ากลับมามีความอุดมสมบูรณ์เหมือนดังเดิม โดยมีการชักชวนข้าราชการส่วนต่าง ๆ และประชาชนทั่วไปให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกป่าตัวอย่าง เพื่อเป็นการปลูกฝังให้ประชาชนเกิดความรู้สึกรักและหวงแหนป่าไม้อันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพิธีบวงสรวงที่บริเวณอ่างเก็บน้ำคำจวง เพื่ออัญเชิญเทพารักษ์ เจ้าป่า เจ้าเขา มาสถิตอยู่ ณ ป่าที่จะปลูกขึ้นแห่งนี้ พร้อมทั้งพระราชทานชื่อโครงการนี้ว่า **โครงการป่ารักษน้ำ**

ในโครงการป่ารักษน้ำนั้นนอกจากพระองค์จะทรงปลูกต้นไม้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรแล้ว พระองค์ยังโปรดให้จางราษฎรยากจนที่เคยลักลอบตัดไม้มาก่อนมาเป็นแรงงานปลูกป่า เพื่อให้มีรายได้พอยังชีพไม่ต้องลักลอบตัดไม้ขายให้พ่อค้าอีกต่อไป ทั้งยังเป็นการปลูกฝังให้เห็นความสำคัญของป่าไม้ ก่อให้เกิดความหวงแหนป่าไม้ที่พวกตนได้ปลูก โครงการป่ารักษน้ำตามพระราชดำริจึงก่อให้เกิดป่าไม้และต้นน้ำที่อุดมสมบูรณ์อีกครั้ง

หลังจากที่มีการดำเนินโครงการป่ารักษน้ำที่บ้านถ้ำตัวแล้ว โครงการนี้ยังได้ขยายไปยังพื้นที่อื่น ๆ เช่น โครงการป่ารักษน้ำบ้านป่ารักษน้ำ ตำบลโคกสี อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร โครงการป่ารักษน้ำบ้านกุดนาขาม ตำบลเจริญศิลป์ อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร โครงการป่ารักษน้ำหาดทรายใหญ่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โครงการป่ารักษน้ำบ้านจาเลาะสโตร์ ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เป็นต้น

โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎรบ้านห้วยหล่อตูก ตำบลแม่ต๋ืน และตำบลม่อนจอง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้ทอดพระเนตรเห็นสภาพป่าไม้ซึ่งส่วนใหญ่ยังเป็นป่าสมบูรณ์ และเป็นถิ่นกำเนิดของสัตว์ป่าหายาก

เสด็จ เยี่ยม โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ บ้านห้วยไม้หก อ.เชียงใหม่

อีกทั้งราษฎรในพื้นที่ส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ที่ยากไร้ อาชีพส่วนใหญ่ คือ ทำไร่เลื่อนลอยด้วยการเผาถางป่า ตัดไม้ ล่าสัตว์ จนพื้นที่ของป่าบางแห่งกลายเป็นป่าเสื่อมโทรม และสัตว์ป่าบางชนิดใกล้จะสูญพันธุ์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จึงได้พระราชทานพระราชดำริให้หน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ทั้งฝ่ายทหาร ตำรวจ และพลเรือนร่วมกันรักษาสภาพป่าในพื้นที่ป่าอมก๋อยให้อุดมสมบูรณ์ และฟื้นฟูสภาพป่าที่ถูกทำลายให้กลับสู่สภาพเดิม พร้อมทั้งพระราชทานชื่อโครงการนี้ว่า **โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่**

โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้เริ่มขึ้นที่บ้านห้วยไม้ทัก ตำบลม่อนจอง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีการสำรวจพบว่าเป็นหมู่บ้านที่ด้อยพัฒนาที่สุด และเพื่อให้เป็นหมู่บ้านนำร่อง จึงมีการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าศิลปาชีพฯ ดำเนินการปลูกไม้ใช้สอยในชุมชน ส่วนด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้มีการสนับสนุนพันธุ์ไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผักสวนครัว และสนับสนุนพันธุ์ไก่ หมู วัว ไข่ ประชาชนเลี้ยงเพื่อยังชีพ ตลอดจนพระองค์ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้จัดตั้งธนาคารข้าว พระราชทานขึ้น เพื่อช่วยราษฎรที่ขาดแคลนข้าวบริโภคในฤดูแล้งอีกด้วย

โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่นอกจากที่บ้านห้วยไม้ทักแล้วยังมีโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่บ้านห้วยจะค่าน ตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่บ้านทันสมัย ตำบลมหาชัย อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ผานาง-ผาแก้ง ตำบลผาอินทร์แปลง กิ่งอำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่บ้านน้อมเกล้า ตำบลบุงคำ อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ดอยคำ จังหวัดเชียงใหม่ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ดอยผ้าห่มปก จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

เสด็จ เยี่ยมโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ จ.เชียงราย

โครงการพิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต

จากพระราชปณิธานของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถที่ทรงมีพระราชประสงค์ให้ “คน” กับ “ป่า” อยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทำให้ราษฎรทุกหมู่เหล่าต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ได้ร่วมแรงร่วมใจกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ใกล้ชุมชน เป็นผลให้ป่าไม้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเริ่มรักษาไว้ได้มากขึ้น จึงได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้ราษฎรอยู่ร่วมกับป่าไม้อย่างสันติสุข พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยชุมชน/หมู่บ้านได้มีการจัดตั้งองค์การในการร่วมกันดูแลรักษาป่าและสภาพแวดล้อม แหล่งต้นน้ำลำธาร โครงการนี้มีกิจกรรมหลัก ๒ ประเภท คือ กิจกรรมโครงการฝึกอบรมราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า (รสป.) เพื่อกระตุ้นและสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนที่อยู่ใกล้กับแนวเขตป่า ให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของป่าไม้ เลิกการตัดไม้ทำลายป่าแล้วหันมาช่วยกันดูแลรักษาป่า และกิจกรรม โครงการธง “พิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต” สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการธง “พิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต” โดยสรุปสาระสำคัญได้ว่าเพื่อคัดเลือกหมู่บ้าน/ชุมชนและบุคคลที่มีผลงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ดีเด่น จนเป็นที่ยอมรับจากชุมชนในระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ โครงการธง “พิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต” จึงได้ถือกำเนิดขึ้นและได้รับนโยบายให้ปฏิบัติในทั่วประเทศต่อไป

โครงการฟื้นฟูอาหารช้างป่าภูหลวง จังหวัดเลย

เนื่องจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวงมีพื้นที่กว้างใหญ่ แต่สภาพด้านนอกเป็นหมู่บ้านชุมชนโดยรอบ จึงเป็นการยากที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาการบุกรุกป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกินเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ช้างป่าได้ออกไปนอกเขตฯ และทำความเสียหายต่อพืชไร่ของราษฎรที่ปลูกไว้ ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้ประสบ

กับปัญหาข้างป่าได้ออกไปหากินนอกเขตฯ และทำความเสียหายทำลายพืชไร่ของราษฎรที่ปลูกไว้อยู่เป็นประจำ ในช่วงฤดูหนาว โอกาสที่ข้างป่าจะถูกทำร้ายเสียชีวิตจึงมีมาก ซึ่งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ภูหลวงได้ตระหนักถึงปัญหานี้มาโดยตลอด ในอันที่จะหาแนวทาง แก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงเกิดโครงการฟื้นฟูอาหารข้างป่าภูหลวง จังหวัดเลย ขึ้นตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ให้มีการพิจารณา ดำเนินการโครงการปลูกพืชอาหารข้างป่าในพื้นที่ป่าธรรมชาติภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง จังหวัดเลย เพื่อเป็นแหล่งอาหารให้กับข้าง และช่วยป้องกันไม่ให้ข้างป่าออกไปหากินนอกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

โครงการอนุรักษ์ธรรมชาติและสัตว์ป่าสวนป่าพระนามาภิไธย จังหวัดสงขลา และสตูล

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ได้ทรงเสด็จยังจังหวัดชายแดนภาคใต้และได้พบกับพระองค์เองว่า พื้นที่ป่าอันเป็น แหล่งต้นน้ำลำธาร และแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าทางภาคใต้ถูกทำลายลงไปเป็นจำนวนมาก ถ้าหากไม่หยุด ยั้งการทำลายป่าจะทำให้เกิดการเสียดุลทางธรรมชาติเป็นผลเสียหายต่อประชาชนทั้ง ๕ จังหวัดภาคใต้ จึงทรงพระราชทานพระราชดำริว่า สมควรที่จะมีการป้องกันรักษาป่า โดยเฉพาะต้นน้ำลำธารบริเวณพื้นที่ป่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโดนงาข้าง จนถึงอุทยานแห่งชาติทะเลบันให้ดำรงอยู่ตลอดไป ซึ่งจากพระราชดำริ ดังกล่าวโครงการอนุรักษ์ธรรมชาติและสัตว์ป่าและสวนป่า ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อ ดำเนินการตามพระราชดำริ

โครงการศูนย์เพาะเลี้ยง และขยายพันธุ์สัตว์ป่าจากพระราชดำริ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเล็งเห็นปัญหาแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าถูก ทำลาย ถูกล่า จึงมีพระราชประสงค์ให้มีศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าขึ้นในท้องถิ่นทุกภาคของประเทศ เพื่อให้เป็นศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าอันเป็นศูนย์กลางการศึกษา ค้นคว้า วิจัย เกี่ยวกับชีวิตของ สัตว์ป่าตลอดจนการปลูกพืชอาหารสัตว์เสริมในพื้นที่ธรรมชาติและเผยแพร่งานการวิจัยนั้นแก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อเป็นการอนุรักษ์สัตว์ป่าที่หายากและกำลังสูญพันธุ์ นอกจากนี้พระองค์ยังได้ทรงพระราชทานพระราชดำริ ที่เปรียบเสมือนการวางแผนเชื่อมโยงจากศูนย์เพาะเลี้ยงฯ ว่า “เมื่อสัตว์ป่าแต่ละชนิดขยายพันธุ์ได้มีปริมาณ มากขึ้นแล้ว ก็ให้ดำเนินการปล่อยคืนสู่ป่าธรรมชาติที่เป็นถิ่นที่อาศัยของสัตว์ป่าชนิดนั้น ๆ เพื่อเป็นการเพิ่ม จำนวนประชากรสัตว์ป่าในธรรมชาติไม่ให้สูญพันธุ์ได้” จากนั้นศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าก็เกิดขึ้น ทั่วทุกภาคของประเทศ อาทิ ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าโคกไม้เรือ จังหวัดนราธิวาส ศูนย์เพาะ เลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าช่องกล่าบน จังหวัด ปราจีนบุรี ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ สัตว์ป่าห้วยทราย จังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น

การอนุรักษ์สัตว์น้ำ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงสละเวลาส่วนพระองค์ มาให้ความสนพระทัย และทรงศึกษาเกี่ยวกับสัตว์น้ำ ทรงพระราชทานคำแนะนำแก่กรมประมงในการจัดตั้งโครงการต่าง ๆ อันอำนวยความสะดวกแก่การอนุรักษ์สัตว์น้ำ ตลอดจนทรงตระหนักถึงปัญหาจำนวนสัตว์น้ำที่ลดลง จึงเกิดโครงการอนุรักษ์สัตว์น้ำเพื่อการพาณิชย์และการบริโภค ส่งผลทำให้ความเป็นอยู่ของชาวชนบทดีขึ้น จึงเกิดโครงการอนุรักษ์และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำขึ้นในประเทศหลาย โครงการ อาทิ โครงการฟื้นฟูปลาไทย โครงการจัดตั้งวังปลา ณ ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร โครงการสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล โครงการเพาะพันธุ์หอยมุกงาน เป็นต้น

นอกจากนี้โครงการเนื่องในพระราชดำริเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังมีอีกหลายโครงการ อาทิ

- โครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าทุ่งทะเลอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.กระบี่
- จัดตั้งศูนย์รวมพรรณไม้บ้านร่มเกล้าในพระราชดำริ จ.พิษณุโลก
- เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์เขียดแลวแบบธรรมชาติ จ.แม่ฮ่องสอน

- อนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่าบ้านแม่ต๋ำ จ.ลำปาง
- เพาะพันธุ์สัตว์น้ำท้องถิ่นคืนสู่ธรรมชาติ จ.น่าน
- ช่วยเหลือราษฎรบ้านทุ่งต้นจ้าว จ.เชียงใหม่
- โครงการฟื้นฟูอาหารช้าง จ.นครราชสีมา
- อนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่าในและนอกอุทยานราชธานีเวศน์ จ.สกลนคร
- ฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กิจกรรมจัดซื้อที่ดิน) จังหวัดปัตตานี
- ฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลฯ (กิจกรรมปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตพันธุ์สัตว์น้ำ กิจกรรมการติดตามประเมินผลการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล, กิจกรรมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำและฝึกอบรมเกษตรกร) จ.ปัตตานี และ จ. นราธิวาส
- ปรับปรุงถนนป่าไม้ โครงการพัฒนาบ้านกอก - บ้านจูน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน
- ฟื้นฟูอาหารช้างป่าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดนครราชสีมา
- สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงดอยแบแลตามพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่
- ทดลองให้คนอยู่กับป่าอย่างยั่งยืนในลักษณะ “บ้านเล็กในป่าใหญ่ดอยต๋า” จังหวัดเชียงใหม่
- ฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล (กิจกรรมจัดวางตู้รถไฟเพื่อจัดสร้างเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์ทะเล) จังหวัดปัตตานีและจังหวัดนราธิวาส
- สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงภูยัคฆ์ตามพระราชดำริ จังหวัดน่าน
- สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงดอยแบแลตามพระราชดำริ อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
- สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านธารทอง จังหวัดเชียงราย
- สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงดอยอมพายตามพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่
- ธนาคารไม้พิน-ไม้ไผ่สอยตามพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดน่าน
- สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ บ้านห้วยห้วยกป่าโซ จังหวัดเชียงราย

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กับการศึกษา

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงใฝ่พระราชหฤทัยในการเรียนรู้มาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ ทรงช่างซัก ช่างถาม ช่างจดจำ ด้วยพระปรีชาสามารถปราดเปรื่องประกอบกับพระบิดาทรงเป็นผู้รอบรู้ในวิชาการต่าง ๆ ทั้งทางการทหาร การเมือง อักษรศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และปรัชญา จึงทรงถ่ายทอดความรู้ความคิดที่กว้างขวางแก่บุตร

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเห็นความสำคัญของการศึกษาเป็นอย่างมาก ทรงสนพระราชหฤทัยในการศึกษาหาความรู้ทรงพระราชดำริริเริ่มเรื่องต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา พระองค์ทรงศึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การอ่าน การเรียน และสนทนากับผู้รู้ การฟังและทอดพระเนตรสิ่งต่าง ๆ หนังสือที่ทรงอ่านมีหลายประเภท ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ อาทิ หนังสือพิมพ์ หนังสือความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับธรรมะ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วรรณคดี นอกจากนี้ทรงศึกษาด้วยการสังเกตจากของจริงและทรงใช้พระราชวิจารณ์พิจารณาเหตุผลและความเป็นไปได้ เพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติ ทรงเห็นคุณค่าและโปรดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นนักอ่าน เมื่อทรงอ่านพบสิ่งที่น่าสนใจ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้ใดก็มีพระราชกระแสให้จัดหาหนังสือเหล่านั้น หรือทรงอ่านบันทึกลงในแถบบันทึกเสียง ถ้าเป็นภาษาต่างประเทศก็มีพระราชเสาวนีย์ให้มีการแปล เมื่อได้ทอดพระเนตรและทรงตรวจดูแล้วเห็นสมควรจะพระราชทานไปยังที่ใด ก็มีพระราชเสาวนีย์ให้ข้าราชการดำเนินการสนองพระราชประสงค์ ทรงเป็นนักเขียน เช่น เมื่อเจริญพระชนมพรรษา ๓๖ พรรษา ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือเรื่องความทรงจำในการตามเสด็จต่างประเทศทางราชการ และพระราชทานหนังสือแก่ผู้เฝ้าฯ ในงานวันเฉลิมพระชนมพรรษา ทรงพระราชทานพระราชดำรัสแก่นักเขียนว่า “นักเขียนควรต้องคำนึงความจริง”

ทรงเป็น “ครู” ที่ดี

เนื่องจากทรงเห็นความสำคัญของการศึกษาว่าต้องเริ่มตั้งแต่วัยเยาว์ ในฐานะพระราชมารดา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชประสงค์ให้พระราชโอรส พระราชธิดา มีพระสุขภาพพลานามัยดี มีพัฒนาการทั้งด้านความรู้ ความคิด และคุณธรรม จึงทรงอบรมและปฏิบัติพระองค์เป็นแบบอย่าง เช่น ทรงนำพระราชโอรสพระราชธิดาสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำ ในวันขึ้นปีใหม่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาพระราชทานเลี้ยงอาหารแก่เด็กพิการ ก็โปรดให้พระราชโอรสพระราชธิดาเสด็จออกเลี้ยงเด็ก ๆ เหล่านั้น และโปรดให้พระพี่เลี้ยงรายงานพระจริยวัตรของพระราชโอรสพระราชธิดาในเรื่องการเสวยพระกระยาหาร การทำการบ้าน การท่องหนังสือ ถ้าทรงเห็นว่าควรแก้ไขสิ่งใดก็ทรงแนะนำให้แก้ไข

นอกจากนี้ พระองค์ยังมีพระราชจริยวัตรอันละมุนละไม ทรงถ่อมพระองค์และทรงยกย่องผู้อื่นตลอดจนทรงมีมธุรสวาจาทุกโอกาส ที่สำคัญคือ โปรดการอ่านการเขียน ไม่โปรดที่จะปล่อยให้เวลาไหลผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ จึงทรงเป็นแบบฉบับที่ดีแก่พระราชโอรสพระราชธิดาตลอดมา ซึ่งสอดคล้องกับหลักของการเรียนการสอนที่ว่า ถ้าต้องการให้ผู้เรียนปฏิบัติตนอย่างไร ผู้สอนควรทำสิ่งนั้น ๆ เป็นแบบอย่างจะได้ผลดีกว่าสอนด้วยวาจา

นับเป็นบุญของปวงชนชาวไทยเป็นอย่างยิ่ง ที่มีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งทรงพระคุณอันประเสริฐยิ่ง ทรงเป็น “ครู” ที่ดีของพระราชโอรส

ทรงเป็นครูที่ดีของพระราชโอรสและพระราชธิดา

พระราชธิดาได้ทรงอบรมสั่งสอนและทรงปฏิบัติพระองค์เป็นแบบอย่าง ทรงเอาพระราชฤทัยใส่และส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนที่ด้อยโอกาสหรือมีความทุกข์ยากให้ดีขึ้น จึงทำให้พระราชโอรส พระราชธิดา มีพระอุปนิสัยโอบอ้อมอารี ไม่ถือพระองค์ ทรงสงเคราะห์ประชาชนอยู่เสมอ ทรงเจริญรอยตามพระยุคลบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในการบำเพ็ญประโยชน์แก่ประเทศชาติ

ทั้งนี้ พระองค์ยังทรงพระเมตตาต่อราษฎรประดุจมารดาเมตตาบุตร ทรงส่งเสริมการศึกษาแก่ราษฎรเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ด้อยโอกาส ทรงสอนและทรงปฏิบัติเป็นแบบอย่างพระราชทาน อุปกรณ์การศึกษา ทรงสอนหนังสือราษฎรด้วยพระองค์เอง ทรงพระกรุณาเลือกหนังสือและสื่ออื่น ๆ พระราชทานไว้ที่ศาลารวมใจ เพื่อให้เยาวชนและประชาชนในถิ่นกันดารมีหนังสือดีสำหรับอ่านบำรุงสติปัญญาและเพิ่มพูนความรู้ ทรงสอนธรรมะแก่ราษฎร เช่น ทรงนำชาวบ้านสวดมนต์ ทรงเป็นแม่พิมพ์ที่ดีในการอุทิศพระองค์เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม ราษฎรทั้งหลายจึงมีความจงรักภักดีเจริญรอยตามพระยุคลบาทประกอบกรณียกิจเพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ

ทรงเป็นนักบริหารการศึกษาที่ดี

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพระอุปการคุณเป็นล้นพ้นแก่การศึกษาของประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งพระองค์ได้โปรดเกล้าฯ ให้จัดโครงการต่าง ๆ เพื่อสอนงานอาชีพและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เมื่อจะโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินงานโครงการใดพระองค์จะทรงศึกษาข้อมูลต่าง ๆ มีการวางแผนระยะสั้นและระยะยาว มีการทดลองโดยเริ่มจากกลุ่มเล็ก ๆ แล้วทรงประเมินและทรงปรับปรุง ถ้าได้ผลจึงโปรดเกล้าฯ ให้ขยายออกไปให้กว้างขวาง ทรงคำนึงการบรรลุจุดประสงค์ของการศึกษาหลาย ๆ ด้าน เช่น มีพระราชประสงค์ให้ราษฎรมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มพูนรายได้ ในขณะเดียวกัน มีพระราชประสงค์จะให้ราษฎรมีความรู้ทั่วไปให้ตระหนักว่าตนเองมีความสำคัญต่อสังคม รู้จักการอนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมด้วย

พระมหากษัตริย์คุณต่อสถาบันการศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา

พระราชกรณียกิจอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับการศึกษา คือ การโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและบางครั้งเสด็จพระราชดำเนินโดยพระองค์เองหรือทรงเป็นผู้แทนพระองค์ ไปยังสถานศึกษาต่าง ๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชน เนื่องในโอกาสสำคัญของสถาบันการศึกษา เช่น งานพิธีเปิดอาคารโรงเรียน หรือ งานพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตร เป็นต้น

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทาน
 ประกาศนียบัตร แก่เนติบัณฑิต

พระมหากษัตริย์คุณต่อการศึกษาในระบบโรงเรียน

“...การฝึกฝนอบรมให้เด็กมีความรู้และความประพฤติตัวดี รู้ถึงคุณค่าของการบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อส่วนรวม เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ชาติบ้านเมืองมีความเจริญก้าวหน้าและเป็นกุศลสงเคราะห์ อันนำอนุโมทนา...” พระราชดำรัสที่ได้พระราชทานแก่สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงส่งเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียนด้านต่าง ๆ ดังนี้

พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เดือดร้อนยากจนมาตั้งแต่เริ่มโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวออกเยี่ยมราษฎร ในระยะแรกยังมีจำนวนน้อยต่อมาเพิ่มขึ้นตามลำดับ ในการพระราชทานทุนการศึกษา มีทั้งนักเรียนในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดกระจายไปทั่วประเทศส่วนเด็กพิการ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อุปการะในพระบรมราชานุเคราะห์ พระราชทานพระราชทรัพย์และความช่วยเหลือในการรักษา พระราชทานที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ

นับเป็นพระมหากษัตริย์คุณที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงอุปถัมภ์ เยอาชนผู้ด้อยโอกาสให้ได้รับการศึกษา และเป็นการปลุกสำนึกของประชาชนให้เห็นความสำคัญของการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาตนเองและประเทศชาติ

ทรงเยี่ยมโรงเรียนชาวเขา

พระมหากรุณาธิคุณต่อการศึกษานอกระบบ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริว่าการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะช่วยพัฒนาชีวิตของคน สังคม และประเทศชาติ จึงได้ทรงดำเนินการโครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้มีการศึกษาอย่างทั่วถึงโดยเฉพาะผู้ยากจน ผู้อยู่ห่างไกล ผู้ได้รับภัยธรรมชาติและผู้ที่ได้รับอันตรายจากการป้องกันประเทศ ทั้งทางด้านความรู้ ความประพฤติ สุขภาพอนามัยและการประกอบอาชีพ ทรงเน้นเรื่องการรักท้องถิ่น รักชาติ การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า “...อยากให้ราษฎรรักแผ่นดินของตนเอง คนที่มีภูมิภานาอยู่ที่ไหนก็ตาม เมื่อเขามาฝึกงานมีความรู้ความสามารถแล้ว ก็อยากให้เขากลับไปใช้ความรู้ความสามารถที่ท้องถิ่นของเขา ช่วยกันทำให้ท้องถิ่นของเขาสมบูรณ์พูนสุขขึ้น...”

นอกจากนี้ยังทรงริเริ่มโครงการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่สำคัญ ๆ ทรงสนับสนุนและช่วยเหลือประชาชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ให้ศึกษาตามความเหมาะสมกับความสามารถ สภาพแวดล้อมและให้เกิดความรักที่จะศึกษาทุก ๆ ด้านอยู่เสมอ

เสด็จฯ เยี่ยมราษฎร ณ ศาลารวมใจ

ทรงส่งเสริมให้ราษฎรศึกษาด้วยตนเอง ณ “ศาลารวมใจ”

เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๑๙ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริว่าชาติไทยมีชนบทรรมนิยมประเพณีที่ดีงามมาแล้วแต่โบราณ อันควรที่จะส่งเสริมรักษาไว้ให้ยืนนานตลอดไป มีพระราชประสงค์ที่จะให้คนไทยสมัครสมานสามัคคี รักษาสิ่งดีงามอันเป็นสมบัติและเอกลักษณ์ล้ำค่าของชาติไทยไว้โดยการส่งเสริมให้ประชาชนรักการศึกษา รู้จักศึกษาด้วยตนเอง และเสริมสร้างความรู้ด้วยการอ่านหนังสือ โดยเฉพาะชาวบ้านที่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล ควรได้ทราบข่าว เหตุการณ์ที่ถูกต้อง และทันต่อความเคลื่อนไหวของบ้านเมืองอยู่เสมอเพื่อที่จะได้ไม่ถูกยุยงให้เกิดการ แดกความสามัคคีหรือระงมผิดได้ นอกจากนั้นมีพระราชประสงค์ที่จะให้ชาวบ้านได้มีพื้นฐานความรู้ ทางด้านการอนามัยและปฐมพยาบาลด้วย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดสร้าง “ศาลารวมใจ” ขึ้นในท้องถิ่นต่าง ๆ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กับการสาธารณสุข

...ข้าพเจ้าเห็นว่าเรื่องสุขภาพอนามัยนี้เป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิตทั้งมวล ดังคำกล่าวที่ว่า “จิตใจที่แจ่มใสย่อมอยู่ในร่างกายที่แข็งแรง” หากประชาชนมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ไม่เจ็บไข้ได้ป่วย ก็จะมีสติปัญญาเล่าเรียน ประกอบสัมมาอาชีพ สร้างสรรค์ความเจริญต่าง ๆ ให้บ้านเมือง ดังนั้น ถ้าจะกล่าวว่า “พลเมืองที่แข็งแรงย่อมสามารถสร้างชาติที่มั่นคง” ก็คงจะไม่ผิด... (จากหนังสือ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ พระราชกรณียกิจด้านการศึกษา ศาสนา และสาธารณสุข)

พระราชดำริสตอนหนึ่งของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานแก่ผู้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ปี พ.ศ. ๒๕๓๐ ศาลาดุสิตาลัย เป็นคำอธิบายได้อย่างชัดเจนถึงเหตุผลที่ทรงประกอบพระราชกรณียกิจด้านสาธารณสุขนานปีการ อาทิ

เสด็จฯ เยี่ยมราษฎร และทอดพระเนตรการตรวจรักษาราษฎรโดยแพทย์หลวง

ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างศูนย์สภากาชาดไทย ในภูมิภาคต่าง ๆ

๑. สภากาชาดไทย

สภากาชาดไทยเริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๓๖ (ร.ศ. ๑๑๒) ปัจจุบันสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงดำรงตำแหน่งสภานายิกา กิจการของสภากาชาดไทยได้เจริญก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ หน่วยงานต่าง ๆ ของสภากาชาดไทยล้วนต้องมี ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานทั้งสิ้น สภานายิกาจึงได้มี พระราชดำริจัดงานกาชาดขึ้นเป็นงานใหญ่ประจำปี มีการออกร้านของสภานายิการ้านของหน่วยงาน และสมาคมการกุศลที่มีจิตศรัทธามา ช่วยเหลือเพื่อเป็นรายได้ของสภากาชาดไทย สภานายิกาได้ เสด็จพระราชดำเนินไปในพิธีเปิดงานกาชาดและทรงเยี่ยมร้านของผู้มีจิตศรัทธามาช่วยกาชาดอยู่เสมอ ทรงตระหนักดีถึงภาระอันหนักของสภากาชาดไทย และได้อุทิศพระองค์ช่วยเหลือกิจการทุกอย่างของ สภากาชาดเต็มพระกำลัง

๒. คนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์

ทุกครั้งที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร พระองค์ได้ทรงพบราษฎรผู้ป่วยไข้ด้วยโรคภัยไข้เจ็บนานา พระองค์จะทรงซักถามประวัติของผู้ป่วย ทรงรับฟังการวินิจฉัยจากแพทย์อย่างสนพระราชหฤทัย ทรงบันทึกทั้งประวัติและรายละเอียดของคนไข้ลงใน สมุดบันทึกด้วยพระองค์เอง หากคนไข้รายใดมิได้เจ็บป่วยด้วยโรคร้ายแรง แพทย์ก็จะจ่ายยาให้และให้ คำแนะนำในการดูแลสุขภาพตนเองต่อไปรายใดป่วยหนักหรือแพทย์ยังไม่สามารถวินิจฉัยโรคได้ในขณะนั้น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ก็จะพระราชทานหนังสือรับรองให้คนไข้เหล่านั้นไปรับ

เสด็จเยี่ยมศูนย์สุขภาพชุมชนและราษฎร

การตรวจรักษาที่โรงพยาบาลในท้องถิ่น หรือถ้าเป็นโรคร้ายแรงก็จะให้ไปรักษาที่โรงพยาบาลในกรุงเทพมหานครโดยทรงรับเป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์

คนไข้ที่ต้องรับการรักษาในโรงพยาบาลโดยเฉพาะโรงพยาบาลในจังหวัดที่มีพระตำหนักตั้งอยู่ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการบริพารไปเยี่ยมคนไข้เป็นประจำ แล้วจัดบันทึกรายงานอาการของคนไข้ถวายอย่างสม่ำเสมอ จัดของใช้ที่จำเป็นไปเยี่ยมคนไข้ คอยปลอบโยน และให้กำลังใจคนไข้ พระองค์มีพระราชเสาวนีย์ว่า “ให้ปฏิบัติต่อคนไข้เสมือนเป็นญาติ”

๓. โครงการแพทย์และสาธารณสุขต่างๆ ตามพระราชดำริ

โครงการแพทย์หลวง

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับ ณ วังไกลกังวล หัวหิน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดคณะแพทย์หลวงออกไปทำการตรวจรักษาราษฎรในท้องถิ่นกันดาร เขตจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี และประจวบคีรีขันธ์ซึ่งในขณะนั้นยังไม่มีหน่วยแพทย์ของทางการเข้าไปถึง ต่อมาเมื่อมีพระราชฐานอยู่ทุกภูมิภาค แพทย์หลวงจึงเปิดให้บริการตรวจรักษาแก่ราษฎรในละแวกใกล้เคียงพระราชฐานทุกแห่ง เนื่องจากแพทย์หลวงมีบุคลากรจำกัด ภายหลังจึงมีแพทย์อาสาสมัครมา ช่วยเหลือราษฎรเพิ่มขึ้นทำให้เกิดโครงการแพทย์ตามพระราชดำรินี้ขึ้นอีกมาก

โครงการหน่วยแพทย์พระราชทาน

โครงการหน่วยแพทย์พระราชทานเป็นโครงการที่โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ โดยหม่อมเจ้าภีศเดช รัชนี ได้กราบบังคมทูลว่า สมควรจัดให้มีแพทย์ออกไปตรวจรักษาราษฎรภาคเหนือที่อยู่ในเขตผู้ก่อการร้ายคุกคาม จึงเริ่มโครงการ “หน่วยแพทย์พระราชทาน” หน่วยแพทย์พระราชทานปฏิบัติงานอยู่เฉพาะในเขตภาคเหนือ ขณะนี้หน่วยแพทย์พระราชทาน ได้ขยายงานออกไปอย่างกว้างขวาง มีการตั้งหน่วยปฏิบัติงานหน้าพระราชฐานแทบทุกแห่งเพื่อตรวจรักษาราษฎรในภาคเข้า เมื่อเสร็จภารกิจนี้แล้วหน่วยแพทย์พระราชทานจะจัดแพทย์สาขาต่าง ๆ ติดตามไปในขบวนเสด็จเยี่ยมราษฎรในท้องถิ่นห่างไกลเพื่อตรวจรักษาราษฎรที่มารับเสด็จส่วนใหญ่จะเดินทางโดยรถยนต์ บางครั้งคณะแพทย์ต้องเดินทางโดยเฮลิคอปเตอร์ เนื่องจากภูมิประเทศทุรกันดารและจุดที่เสด็จพระราชดำเนินไปนั้นอยู่ห่างไกลจากพระตำหนักที่ประทับมาก

หน่วยแพทย์หลวงพระราชทานบริการตรวจรักษาคนไข้บริเวณหน้าพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์

โครงการทันตกรรมพระราชทาน

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ศาสตราจารย์ พันโท สี ลิริสิงห์ ทันตแพทย์ประจำพระองค์ได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า เมื่อเกษียณอายุราชการแล้วจะขออุทิศตนบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคมตามแต่จะทรงเห็นสมควร จึงมีพระราชดำริให้ออกไปช่วยรักษาพยาบาลเด็กนักเรียนและประชาชนผู้อยู่ห่างไกลทันตแพทย์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ให้สร้างรถหน่วยทันตกรรมเคลื่อนที่ ๑ คัน เรียกว่า “หน่วยทันตกรรมพระราชทาน” ต่อมาศาสตราจารย์ ทันตแพทย์ ท่านผู้หญิงเพ็ชรา เตชะกัมพูช ได้เป็นผู้นำโครงการทันตกรรมพระราชทาน ออกปฏิบัติงานต่อเนื่องในจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดทำหนังสือกราบบังคมทูลมาตั้งแต่ ปีพ.ศ. ๒๕๒๒ จนถึงปัจจุบัน

ส่วนทันตกรรมพระราชทานซึ่งปฏิบัติงานในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระราชฐานในภูมิภาคต่าง ๆ นั้นเป็นหน่วยงานของกรมแพทยทหารบก เริ่มปฏิบัติงานเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๗ วัตถุประสงค์แรกเริ่มนั้นเพื่อถวายความสะดวกในการรักษาพระทนต์ ณ พระราชฐานต่างจังหวัด แต่ในเวลาที่ไม่ได้ทรงใช้สอยโปรดเกล้าฯ ให้บริการประชาชนได้ จึงได้มีทันตแพทย์อาสาสมัครจากโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้ามาปฏิบัติงาน เรียกชื่อหน่วยงานตามลักษณะและสถานที่ของการปฏิบัติงานว่า “ทันตแพทย์ตามเสด็จ” และ “ทันตแพทย์หน้าวัง”

โครงการศัลยแพทย์อาสา

“โครงการศัลยแพทย์อาสา” จัดตั้งขึ้น เมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๐ เพื่อเข้าไปช่วยเหลือแพทย์ในท้องถิ่น และได้เริ่มจัดศัลยแพทย์อาสาของวิทยาลัยไปช่วยปฏิบัติงาน ณ โรงพยาบาลประจำจังหวัดสกลนครเป็นแห่งแรกในช่วงที่เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับที่พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร ซึ่งได้ปฏิบัติงานในช่วงเสด็จแปรพระราชฐานสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน ต่อมายังได้ขยายงานออกไปตามภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งหากมีกรณีเร่งด่วนหรือมีเหตุขัดข้อง ก็อาจจัดให้ศัลยแพทย์อาสาซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นผู้ปฏิบัติงาน เพื่อความสะดวกและคล่องตัว

โครงการแพทย์หู คอ จมูก

ในบรรดาคนไข้ที่มาขอรับพระราชทานพระบรมราชาณูเคราะห์นั้น มีจำนวนมากที่เป็นโรคหูน้ำหนวกและโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดคณะแพทย์ หู คอ จมูก ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ เพื่อรักษาคนไข้เหล่านั้น โดยอาศัยแพทย์อาสาสมัครจากโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า โรงพยาบาล รามาธิบดี โรงพยาบาลราชวิถี โรงพยาบาลประจำจังหวัดนครราชสีมา และโรงพยาบาลประจำจังหวัดนครพนมคนไข้ทั้งหมดจะได้อยู่ในพระบรมราชาณูเคราะห์

โครงการหมอบ้าน

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชดำริให้จัดตั้ง “โครงการหมอบ้าน” ขึ้น โดยมีพระราชประสงค์ให้ชาวบ้านช่วยเหลือชาวบ้านด้วยตนเองเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ อนามัยและอาหารการกิน กล่าวคือ ทรงคัดเลือกชาวบ้านในหมู่บ้านที่พอมีความรู้ อย่างน้อยที่สุดให้อ่านออกเขียนได้และสมัครใจจะช่วยเหลือเพื่อนบ้านไปรับการอบรมหลักสูตรหมอบ้าน ซึ่งประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับโรคต่าง ๆ ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยา โภชนาการ อนามัยของแม่ และเด็ก การส่งเสริมสุขภาพและการปฐมพยาบาล เป็นต้น แล้วให้กลับมาเป็น ผู้นำเพื่อนบ้านให้มีความรู้ความเข้าใจทางด้านสุขภาพอนามัย ตลอดจนให้การช่วยเหลือเบื้องต้นตามที่ได้รับการอบรม

โครงการหมอบ้านเปิดการอบรมที่โรงพยาบาลในจังหวัดที่เสด็จแปรพระราชฐานเป็นส่วนใหญ่ บุคลากรผู้อบรมมาจากเจ้าหน้าที่หลายฝ่าย เช่น แพทย์ อาจารย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ สาธารณสุขจังหวัด

โครงการขนขาทียมพระราชทานเคลื่อนที่

โครงการขนขาทียมพระราชทานเคลื่อนที่เกิดขึ้นเนื่องจากที่บ้านพักคนไข้ใน พระบรมราชานุเคราะห์มีคนไข้มาพักเต็มตลอดทั้งปีส่วนใหญ่เป็นคนไข้ที่เป็นโรคร้ายแรง ต้องเข้ารับการรักษาด่วนทำให้คนไข้อีกส่วนหนึ่งซึ่งเป็นคนไข้ขนขาพิการ ต้องรอการเรียกตัวจากกองราชเลขาธุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถเป็นเวลานานมาก ดังนั้นกองราชเลขาธุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ จึงดำเนินวิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานจัดทำขนขาทียมของโรงพยาบาล พระมงกุฎเกล้าฯ จัดส่งแพทย์และเจ้าหน้าที่เป็นหน่วยเคลื่อนที่ออกไปจัดทำขนขาทียมพระราชทาน ณ เขต พระราชฐานต่างจังหวัดในระหว่างเวลาเสด็จแปรพระราชฐาน โดยที่ทางโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าฯจะคิดราคาขนขาทียมพระราชทานนี้เฉพาะค่าวัสดุเท่านั้น ซึ่งนับว่าช่วยประหยัดเงินพระราชทานค่าขนขาทียมได้มาก

๔. ยาพระราชทาน

การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรตามจังหวัดต่าง ๆ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จะพระราชทานกล่องยาแก่ราษฎร ณ หมู่บ้านที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมอยู่เสมอ นอกจากนี้ จะพระราชทานกล่องยาไว้ ณ ศูนย์รวมของหมู่บ้าน เช่น วัด มัสยิด โรงเรียน หรือศาลารวมใจ

ในกล่องยาพระราชทาน มียาสามัญที่ราษฎรสามารถใช้เองได้โดยอาศัยการอ่านฉลากยาที่ปิดไว้ข้างกล่องหรือขวดเวชภัณฑ์สำหรับทำแผลเล็ก ๆ น้อย ๆ และมีตำราการใช้ยา ซึ่งเขียนด้วยภาษาที่ชาวบ้านอ่านเข้าใจง่ายให้ไว้ด้วยยาพระราชทานมี ๒ ประเภท คือ ยาพระราชทานสำหรับบุคคลทั่วไป และยาพระราชทานสำหรับนักเรียน

๕. การพระราชทานความช่วยเหลือแก่โรงพยาบาลและหน่วยงานสาธารณสุข

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงส่งคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ไปรับการรักษาในโรงพยาบาลต่าง ๆ ทั่วประเทศตามคำแนะนำของแพทย์ทำให้ในบางโรงพยาบาลต้องรับคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ไว้เป็นจำนวนมากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักดีว่างบประมาณที่แต่ละโรงพยาบาลได้รับจากทางราชการนั้นมีจำนวนจำกัด โรงพยาบาลหลายแห่งได้ขอโดยเสด็จพระราชกุศลในการรักษาพยาบาลคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ด้วยการไม่เรียกเก็บค่ารักษาพยาบาลแต่ใช้งบประมาณสำหรับคนไข้ผู้มีรายได้น้อยแทน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินแก่โรงพยาบาลที่ทรงส่งคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์จำนวนมากไปรับการรักษา ซึ่งจำนวนเงินที่พระราชทานนั้น ขึ้นอยู่กับจำนวนคนไข้ที่ทรงส่งไปรับการรักษาเป็นสำคัญ นอกจากนี้จะพระราชทานเงินแก่โรงพยาบาลต่าง ๆ แล้ว หากทรงทราบว่าโรงพยาบาลใดขาดแคลนเครื่องมือเครื่องใช้ในการช่วยเหลือคนไข้ ก็จะมีพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณเสมอ

๖. โครงการรณรงค์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวเป็นเวลาอย่างน้อย ๓ เดือน

วัตถุประสงค์ของโครงการนี้คือ เพื่อสนองแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในการให้แม่เลี้ยงลูกด้วยนมของตนเอง ดังที่ได้มีพระราชกระแสในเวลาเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรอยู่เนื่อง ๆ ว่าให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ลูกจะได้แข็งแรงและมีภูมิคุ้มกันโรค วัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งคือ เพื่อวางรากฐานด้านสุขภาพอนามัยที่เหมาะสมให้แก่เด็กไทยตั้งแต่ระยะแรกของชีวิต

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กับศิลปวัฒนธรรม

เนื่องในมหามงคลสมัยที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพระชนมพรรษา ๖ รอบ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ รัฐบาลเชิญชวนให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนจัดกิจกรรมโครงการต่าง ๆ นอกจากนั้น ประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศจะมีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมเฉลิมฉลองเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถแล้ว ยังได้ทราบถึงพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ และผลงานของ

พระองค์อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลงานทางด้านการส่งเสริมสนับสนุนปรับปรุงและให้การฝึกอบรมเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน และการอนุรักษ์รักษา พื้นฟูพัฒนาสร้างสรรค์งานฝีมือประเภทต่าง ๆ อันเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่มีค่าของไทยไว้มิให้สูญหาย ผลงานที่มีความสำคัญมากและมีคุณค่าแก่พสกนิกรชาวไทยอย่างเห็นได้ชัด คือ “โครงการศิลปาชีพพิเศษ” ที่พระองค์ได้ทรงสนับสนุนและให้ความสนพระราชหฤทัยติดตามแนะนำอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา เป็นผลให้องค์การศึกษาวិทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, scientific and Cultural Organization) หรือ องค์การยูเนสโก (UNESCO) เห็นผลงานของพระองค์ ได้มอบหมายให้นายเฟเดอริโก มายอร์ ผู้อำนวยการ องค์การฯ เดินทางจากสำนักงานใหญ่ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส มาทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญทองโบโรบูดูโธ (UNESCO Borobudur Gold Medal Award) แต่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในวันพฤหัสบดีที่

๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ในวโรกาสที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดงาน “มรดกสิ่งทอของเอเชีย : ทัศนกรรมและอุตสาหกรรม” (Asian Textile Heritage : Craft and Industry) ณ ศาลาธรรม มหาวิทยาลัย เชียงใหม่

ที่มาของโครงการศิลปาชีพพิเศษ

เพื่อเป็นการเสริมรายได้แก่ครอบครัวชาวนา ชาวไร่ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นางสนอง พระโอษฐ์เปิดการอบรมศิลปประดิษฐ์ที่หุบกะพง อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เป็นแห่งแรก และเมื่อ ทรงเห็นว่าได้ผลดี จึงมีพระราชเสาวนีย์ให้ข้าราชการในพระองค์รับผิดชอบโครงการนี้เรียกว่า “โครงการ

ศิลปาชีพพิเศษ” โครงการศิลปาชีพพิเศษ มีวัตถุประสงค์หลัก คือ การส่งเสริมอาชีพเป็นรายได้พิเศษให้แก่ครอบครัวชาวนา ชาวไร่ ผู้มีรายได้น้อย โดยให้ความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมในครัวเรือนและประดิษฐ์ศิลปหัตถกรรมต่าง ๆ รวมทั้งจัดหาตลาดจำหน่ายให้ และได้มีมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ เป็นผู้รับผิดชอบและดำเนินงานตามโครงการศิลปาชีพพิเศษมาจวบจนกระทั่งปัจจุบัน หนึ่งรัฐบาลได้ประจักษ์ถึงผลงานและคุณประโยชน์ของมูลนิธิ จึงได้รับเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐ โดยจัดตั้งเป็นกองศิลปาชีพขึ้นในสำนักราชเลขาธิการ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๘ เพื่อสนับสนุนงานของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มูลนิธิมีชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า “The Foundation for The promotion of Supplementary Occupations and Related Techniques of Her Majesty Queen Sirikit” หรือเรียกย่อ ๆ ว่า “The Support Foundation”

นอกจากนี้สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงส่งเสริมด้านการตลาดของสินค้าหัตถกรรมในโครงการศิลปาชีพด้วยการทรงฉลองพระองค์และทรงใช้ผลิตภัณฑ์ของโครงการตลอดเวลา โดยนำมาดัดแปลงให้เป็นรูปแบบที่ทันสมัย และเหมาะสมในแต่ละโอกาสและสถานที่ นอกจากนี้ทรงเผยแพร่ด้วยการจัดแฟชั่นและแสดงสินค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งทรงนำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ไปเผยแพร่ในต่างประเทศด้วยพระองค์เอง จนเป็นที่ รู้จักและได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายรวดเร็ว ดังคำกราบบังคมทูลสดุดีพระเกียรติคุณของนายโรเบิร์ต บี ออกซ์นัม ประธานสถาบันเอเชียโซไซตี สหรัฐอเมริกา ในพิธีทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลด้านมนุษยธรรมแด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ณ นครนิวยอร์ก เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ ว่า

“ทรงส่งเสริมศิลปหัตถกรรม อันเป็นสมบัติล้ำค่าของชาติมิให้สูญหายไป โดยโปรดให้จัดตั้งมูลนิธิฝึกรวมราษฎรผู้ขัดสนเหล่านั้น ให้รู้จักประดิษฐ์งานศิลปะต่างๆ จนยึดเป็นอาชีพได้ ทั้งยังเป็นการเผยแพร่และธำรงรักษาศิลปะอันงดงามล้ำค่า ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายยิ่งขึ้น”

นับได้ว่า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงสนพระราชหฤทัยการดำเนินงานทางการตลาดอย่างแท้จริง ทรงเห็นว่าการเร่งการผลิตอย่างเดียว ไม่สามารถจะแก้ไขความยากจนของราษฎรที่เป็นเกษตรกรได้ จึงสมควรเฉลิมพระเกียรติให้เป็นนักการตลาด ตัวอย่างในการพัฒนาประเทศ เพราะทรงทำให้โครงการศิลปอาชีพพิเศษประสบความสำเร็จอย่างงดงาม

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงจัดตั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปอาชีพฯ ขึ้น ภายหลังจากที่ได้ริเริ่มโครงการศิลปอาชีพพิเศษในท้องถิ่นชนบททุกภาคของประเทศมานานหลายปี และการส่งเสริมศิลปอาชีพของพระองค์ก็คือการฟื้นฟูงานศิลปะของแต่ละภาค ทั้งได้ทรงพิจารณาถึงทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นเข้ามาประกอบโครงการศิลปอาชีพพิเศษ และต่อมาให้อยู่ในความรับผิดชอบดูแลของมูลนิธิส่งเสริมศิลปอาชีพฯ ตั้งแนวการดำเนินงานโดยย่อดังนี้

ภาคเหนือ

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ฝึกอบรมการเย็บปักถักร้อย
การทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย ผ้าปักภูไท ผ้ายก ผ้าตีนจก ทำไม้แขวนเสื้อ
ทำเครื่องประดับเงิน และทองของชาวไทยภูเขา เครื่องเคลือบดินเผา

ภาคอีสาน

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ฟื้นฟูการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
ทอผ้ามัดหมี่ขึ้นทุกจังหวัด มีพระราชเสาวนีย์โปรดเกล้าฯ
ให้ราชเลขานุการในพระองค์ออกไปติดต่อกับราษฎรในท้องถิ่น
แนะนำทอผ้าไหมมัดหมี่ให้เป็นล่ำเป็นสัน มีการปรับปรุงวิธีการทอการย้อมให้ได้มาตรฐาน
ตลอดถึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดทำเครื่องปั้นดินเผา
โดยใช้เทคโนโลยีการเผาทันสมัยใหม่ให้เป็นตัวอย่างทั่วไป

ภาคกลาง

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สอนการทำดอกไม้ประดิษฐ์
การจักสานด้วยหวายป่านศรนารายณ์และไม้ไผ่ การทอผ้าฝ้าย
การปั้นตุ๊กตาชาววัง การแกะสลักไม้ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
การปักสอนแบบไทย การตัดเย็บเสื้อผ้า การเย็บปักถักร้อย
และการถนอมอาหาร

ภาคใต้

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการทอผ้า
การปักสอนแบบไทย การจักสานด้วยหวายไม้ไผ่และย่านลิเภา
ทอเสื่อกระจูด เย็บปักถักร้อย ถมทอง และเครื่องเคลือบ เป็นต้น

นอกจากนี้ งานของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถยังมี
หลายลักษณะ เช่น มีการสอนและการฝึกอบรมเป็นกลุ่มตามหมู่บ้าน มีศูนย์ฝึกใหญ่อยู่ที่สวนจิตรลดา และ
มีศูนย์อื่น ๆ เช่น

ชื่อ	ที่ตั้ง	ประเภทงานที่จัดสอน
ศูนย์ศิลปาชีพ	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	การจักสานย่านลิเภาบางไทร การทอผ้าไหม การทอจก การทำดอกไม้ประดิษฐ์ การจักสานลายขีด ฯลฯ
ศูนย์ศิลปาชีพ บ้านกุดนาขาม	จังหวัดสกลนคร	การทำเครื่องปั้นดินเผา การทอผ้าไหม การทำดอกไม้ประดิษฐ์ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การตัดเย็บเสื้อผ้า การแกะสลักไม้ การประดิษฐ์เครื่องเรือน ฯลฯ
ศูนย์ศิลปาชีพ บ้านजार	จังหวัดสกลนคร	การทอผ้าไหม การตีเหล็ก การปั้นโอ่ง การปลูกหม่อน เลี้ยงไหม
ศูนย์ศิลปาชีพ บ้านแม่ต๋ำ	จังหวัดลำปาง	การทำเครื่องปั้นดินเผา การแกะสลักไม้ การทอผ้าไหม การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การทอผ้าฝ้าย ฯลฯ
ศูนย์ศิลปาชีพพระตำหนัก ทักษิณราชนิเวศน์	จังหวัดนราธิวาส	การทำเครื่องปั้นดินเผา
ศูนย์ศิลปาชีพ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การทอผ้าฝ้าย การทอพรม การทอจก การทำเครื่องเงิน การประดิษฐ์เครื่องเรือน ฯลฯ
ศูนย์ศิลปาชีพ บ้านวัดจันทร์	จังหวัดเชียงใหม่	การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การทอผ้าฝ้าย การทอพรม การประดิษฐ์เครื่องเรือน ฯลฯ

เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎร และทอดพระเนตรกิจกรรม
ณ ศูนย์ศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม จ.สกลนคร

ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพพิเศษขึ้นเพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านให้เป็นการเสริมรายได้พิเศษแก่เกษตรกร

ต่อมาโดยพระราชดำริผ่าน ฯพณฯ องคมนตรี นายธานินทร์ กรัยวิเชียร จึงได้มีการพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ที่จะตั้งเป็นศูนย์ศิลปาชีพพิเศษขึ้น ฯพณฯ องคมนตรี นายธานินทร์ กรัยวิเชียร พร้อมด้วยคณะทำงาน ได้ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินต่าง ๆ เป็นสถานที่ก่อสร้าง และได้มีมติเห็นชอบร่วมกันว่า พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินของอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่เหมาะสมในการก่อสร้าง สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงก่อตั้งโครงการศูนย์ศิลปาชีพพิเศษแห่งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

๑. เพื่อให้มีการประกอบอาชีพอย่างผสมผสานทั้งอาชีพทางการเกษตร และอาชีพทางการผลิตสินค้าประเภทศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
๒. เพื่อเพิ่มพูนรายได้พิเศษให้แก่เกษตรกร
๓. ช่วยขจัดปัญหาทางเศรษฐกิจของสังคม
๔. เพื่อปรับปรุงและกระจายสิทธิการยึดครองที่ดิน
๕. เพื่อให้เป็นศูนย์รวมและอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน จากทุกภาคของประเทศไทย

สถานที่ตั้ง

ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ตั้งอยู่บนฝั่งของแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตปฏิรูปที่ดิน ของตำบลราชคัม ตำบลช้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเนื้อที่รวมทั้งสิ้นประมาณ ๒,๕๐๕ ไร่ แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ

๑. โครงการศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ในเนื้อที่รวม ๘๕๖ ไร่ เป็นบริเวณ ปลูกสร้างอาคารต่าง ๆ
๒. พื้นที่เพื่อการเกษตร เนื้อที่รวม ๑,๔๕๙ ไร่
๓. พื้นที่พระราชทานให้กรมประมง จัดตั้งสถาบันส่งเสริมการประมงน้ำจืดสำหรับภาคกลาง ในเนื้อที่รวม ๑๘๘ ไร่

แผนกที่เปิดการฝึกอบรมทั้งหมด ๒๒ แผนก

แผนกเขียนลายไทย	แผนกสอดย่านลิเกา
แผนกจักสานไม้ไผ่ลายขีด	แผนกทอผ้าลายตีนจก
แผนกทอผ้าไหม	แผนกตัดเย็บเสื้อผ้า
แผนกช่างไม้	แผนกช่างเครื่องยนต์
แผนกปั้นตุ๊กตา-ดอกไม้ขนมปัง	แผนกปั้นและหล่อทองเหลือง, เรซิน
แผนกสานผักตบชวา	แผนกช่างเครื่องหนัง
แผนกเครื่องเรือนหวาย	แผนกเป่าแก้ว
แผนกช่างสี	แผนกเซรามิค
แผนกปักผ้า	แผนกเกษตรกรรม
แผนกดอกไม้ประดิษฐ์	แผนกศิลปประดิษฐ์
แผนกช่างเชื่อม	แผนกขนมไทย

นอกจากนี้ ยังมีแผนกเกษตรกรรมเพื่อให้ความรู้เกษตรกรที่มาฝึกอบรมด้าน ศิลปาชีพให้มีความรู้ทางด้านเกษตรกรรมด้วย

ศูนย์ศิลปาชีพ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงส่งเสริมให้มีกลุ่มศิลปาชีพ ในแหล่งต่าง ๆ อาทิ

กลุ่มสตรีที่หุบกระพง จังหวัดเพชรบุรี ฝึกอาชีพถักทอปาศรนารายณ์ สานใบลานหรือประดิษฐ์ทางอวนเป็นกระเป่า หมวก รองเท้า ที่รองจาน

กลุ่มสตรีในนิคมสร้างตนเอง ตำบลอ่าวน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฝึกการทำดอกไม้ประดิษฐ์

กลุ่มทอผ้าที่วัดพระพุทธรูป อำเภอดงรัก จังหวัดนครราชสีมา ผักกาดทอดผัดผัด และผ้าไหม
กลุ่มปั้นตุ๊กตาไทย ตำบลบางเสด็จ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดอ่างทอง ผักกาดปั้นตุ๊กตาไทย
แบบที่เรียกว่า ตุ๊กตาชาววังจากดินเหนียว

กลุ่มศิลปะหัตถกรรมวิจิตรศิลป์ จังหวัดชลบุรี ค่ายได้เริ่มก่อตั้ง “โครงการ ศิลปอาชีพ”
ในค่ายตามพระราชดำริตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ เพื่อให้ครอบครัวทหารและผู้อยู่ในค่ายได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับ
อาชีพเสริม โครงการได้รับการพัฒนามาตามลำดับ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๓๕ มีแผนกต่าง ๆ คือ แผนกหมอนไหม
แผนกเย็บหนัง แผนกศิลปะประดิษฐ์ แผนกศิลปกรรม ตกแต่ง แผนกตัดเย็บเสื้อผ้า

โครงการฝึกศิลปะในสถานที่รักษาหรือพักฟื้นสำหรับคนพิการ

เช่น สถานสงเคราะห์คนพิการและทุพพลภาพ พระประแดง อำเภอพระประแดง จังหวัด
สมุทรปราการ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย รับผิดชอบลักษณะ
ต่าง ๆ เช่น อัมพาต พิการทางสมองและปัญญา ตาบอด แขนขาขาด หูหนวก เป็นใบ้ โปลีโอ โดย
มีอายุตั้งแต่ ๑๗ ปีขึ้นไป ยากจน สภาพจิตใจท้อแท้หมดหวังในชีวิต มีปมด้อย ขาดโอกาสในการประกอบอาชีพ

การที่เกิดโครงการศิลปะขึ้นที่สถานสงเคราะห์นี้เนื่องจากมีสมาชิกในสถานสงเคราะห์จำนวน
หนึ่งเขียนหนังสือกราบบังคมทูลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถขอให้ทรงช่วยงานให้ทำ เพราะ
ในสถานสงเคราะห์มีงานให้ทำแต่ไม่ต่อเนื่อง จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าหน้าที่จากกองราชเลขาฯ ในการ
พระองค์ไปพิจารณาว่าผู้พิการเหล่านั้นจะทำงานจักสานย่านลิเภาไปให้ดูเป็นตัวอย่าง และได้ทรงพระกรุณา
ส่งครูสำเร็จ แทนทอง ไปสอนผู้ที่สมัครใจ ประมาณ ๑๐ คน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๑ เป็นเวลาเกือบ ๑ ปี
มีผู้ฝึกสำเร็จ ๓ คน ต่อมาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายวงศ์ ฤกษ์งาม ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่ฝึกสำเร็จ
เป็นครูสอนคนพิการที่สถานสงเคราะห์นี้ และสอนที่ศูนย์ศิลปะสวนจิตรลดาด้วยระยะหนึ่ง

พระองค์ทรงพยายามอย่างยิ่งที่จะให้ทุกคนมีความสุขและตั้งใจทำงาน ทรงเน้นเรื่องการ
ประพฤติตนให้ดี ทรงยกย่องพระราชทานเกียรติ เช่น ทรงเรียกนายวงศ์ ฤกษ์งาม ซึ่งเป็นครูสอนการ
สานย่านลิเภาว่า “ครูวงศ์” และมีพระราชดำรัสกับนายวงศ์ว่า “ทำกระเป๋าก็ได้ดี ขอให้กำลังใจของ
ศิลปอาชีพ” “ทำให้ดีทำให้สวย” และ “ช่วยรักษาไว้ซึ่งศิลปะของชาติ”

โรงฝึกศิลปอาชีพสวนจิตรลดา

โดยพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงส่งเสริมให้ราษฎรได้มี
อาชีพหัตถกรรมเพื่อเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ จึงทรงสนับสนุนงานหัตถกรรมขึ้นทั่วประเทศ ก็ทรงเห็น
เป็นการสมควรที่จะจัดตั้งอาคารศิลปอาชีพขึ้น ณ สวนจิตรลดา เพื่อเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน
ศิลปอาชีพแขนงต่าง ๆ และเพื่อเป็นศูนย์กลางของผลิตภัณฑ์ ศิลปอาชีพจากราษฎรทั่วประเทศด้วย

แผนกที่เปิดสอน ในโรงฝึกศิลปาชีพสวนจิตรลดา รวมทั้งหมด ๒๑ แผนก

แผนกถมเงินและถมทอง Gold and Silver Nielloware
แผนกช่างเครื่องเงินและเครื่องทอง Silver and Gold Ware
แผนกเขียนลาย Drawing and Painting
แผนกคร่ำ Gold and Silver Inlay Work
แผนกจักสานย่านลิเภา Yan Lipao Basketry
แผนกจักสานลายขีด Bamboo Basketry
แผนกตกแต่งด้วยปักแมลงทับ Collage Art
แผนกทอผ้าไหม Silk Weaving
แผนกทอจก Embroidery Weaving
แผนกทอพรม Cotton Rugs Weaving
แผนกปักผ้า Hand Embroidery
แผนกดอกไม้ประดิษฐ์ Artificial Flowers
แผนกตัดเย็บ Dress-Making
แผนกแกะหนังตะลุง Hide Carving
แผนกแกะสลักไม้ Wood Carving
แผนกแกะสลักหินอ่อน Marble Carving
แผนกปั้น และเซรามิค Modelling & Ceramic
แผนกบรรจุภัณฑ์ Packaging
แผนกช่างไม้ Carpentry
แผนกช่างหวาย Rattan-Furniture Work
แผนกประดับมุก

โครงการพระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระราชดำริว่าสมควรจะได้มีการพิจารณาจัดสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระนเรศวรขึ้น ณ บริเวณทุ่งภูเขาทอง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และต่อเนื่องกับทุ่งมะขามหย่อง อันเป็นสถานที่ตั้งของพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัยในปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อฟื้นฟูสภาพต้นไม้ที่เสื่อมโทรมบริเวณรอบโครงการให้กลับฟื้นคืนสภาพ และสวยงามดังเดิม
๒. เพื่อปลูกต้นไม้ และบำรุงรักษาบริเวณรอบพื้นที่โครงการ และบริเวณรอบอ่างเก็บน้ำให้มีความสวยงาม เพื่อให้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจแก่ประชาชนทั่วไป

ชุดไทยพระราชานิยม

ชุดไทยพระราชานิยม เป็นชื่อเรียกเครื่องแต่งกายแบบไทยของสตรี ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริให้ออกแบบไว้ใช้ในโอกาสต่าง ๆ เป็นที่ประจักษ์โดยทั่วไปว่า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงโปรดฉลองพระองค์และพระภูษาไทย เช่น ผ้าขึ้นไหม และผ้ายก เป็นต้น แต่ฉลองพระองค์ในระยะแรก ๆ นั้น ก็ยังมีได้มีแบบเป็นเครื่องแต่งกายประจำชาติแน่นอนหนัก ในปลายปี

พ.ศ. ๒๕๐๒ ต่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๐๓ นั้น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเยี่ยมประเทศใกล้เคียงต่าง ๆ ได้แก่ เวียดนาม อินโดนีเซีย และพม่า ซึ่งมีข้อกำหนดการจะต้องเสด็จพระราชดำเนินสักการะพุทธสถานต่าง ๆ เช่น พระสถูปบุโรพุทโธ และเจดีย์ชเวดากอง เป็นต้น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงผ้าสะพักบ้าง ทรงแพรสะพายบ้าง ทรงพระภูษากรอมข้อพระบาทบ้าง เพื่อให้เหมาะสมแก่การตามเสด็จพระราชดำเนินไปนมัสการสถานที่ศักดิ์สิทธิ์นั้น ๆ เมื่อเสด็จนิวัติพระนครจึงมีพระราชดำริถึงความจำเป็นที่จะต้องมีชุดเครื่องแต่งกายประจำชาติของสุภาพสตรีไทยสำหรับใช้เป็นฉลองพระองค์ของพระองค์เองและเป็นแบบเครื่องแต่งกายของข้าราชการฝ่ายในที่จะต้องโดยเสด็จพระราชดำเนินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เยือนสหรัฐอเมริกา และประเทศยุโรปต่าง ๆ ในกลางปี พ.ศ. ๒๕๐๓

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงสอบค้นข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะเครื่องแต่งกายของสุภาพสตรีไทย โดยทรงศึกษาจากพระบรมฉายาลักษณ์ และพระฉายาลักษณ์อดีตพระบรมวงศ์ฝ่ายในหลาย ๆ พระองค์ ย้อนไปตั้งแต่ครั้งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา พร้อมกันนั้นได้มีพระราชวินิจฉัยถึงความเหมาะสมต่าง ๆ ในอันที่จะทรงเลือกนำมาใช้เป็นแบบอย่างสำหรับฉลองพระองค์ในการโดยเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศครั้งนั้น ดังพระราชนิพนธ์ว่า

“เมื่อสมัยสมเด็จพระพันปีหลวง (สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถฯ พระพันปีหลวง) ท่านทรงผ้าโจงกระเบนอย่างไทย ๆ เราครั้งกระโน้น ฉลองพระองค์เป็นคอปิด แขนหมูแฮม แบบพระราชินีอเล็กซานดรา อันเป็นแบบที่นิยมกันมากของชาวยุโรปในสมัยนั้น ซึ่งข้าพเจ้าจะนำไปใช้ในครั้งนี้อาจได้ไม่เมื่อตอนตามเสด็จสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงไปสิงคโปร์ สมเด็จพระพันปีหลวงก็ทรงชุดฝรั่งอย่างเต็มที่

ต่อมาข้าพเจ้าได้ให้ช่วยกันค้นหาพระรูปพระมเหสีของรัชกาลก่อน ๆ ที่มีอยู่ในวังหลวงและของเจ้านายองค์อื่น ๆ มาดู สมเด็จพระพันวัสสา (สมเด็จพระสิรินทราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า) ทรงพระภูษาเยียรบับจีบ สายรัดพระองค์ทอง หัวก็เป็นทองฝังเพชร ทรงฉลองพระองค์พระกรยาว มองผาด ๆ เห็นคอฉลองพระองค์ตั้งสูงคล้ายเสื่อราชปะแตนของผู้ชายสมัยนั้น ทรงสะพัก (ผ้าท่มเฉียงป่า) เป็นสไบปักทับฉลองพระองค์ ครั้นดูให้เก่าไปกว่าสมัยรัชกาลที่ ๕ ตอนต้นและกลางแผ่นดิน ไปจนถึงสมัยสมเด็จพระเทพฯ (สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี) ในรัชกาลที่ ๔ ก็เห็นว่าท่านทรงพระภูษาจีบผ้าเขียนทองหรือไม่ก็ทรงผ้าเยียรบับอย่างผ้าทรงของสมเด็จพระพันวัสสา ทรงสายรัดพระองค์ทอง หัวฝังเพชรเช่นเดียวกัน ทรงสะพักปักทับแพรจีบไม่ได้ทรงฉลองพระองค์ ครั้นดูให้ใหม่กว่าสมัยรัชกาลที่ ๔ และที่ ๕ มาถึงรัชกาลที่ ๖

แบบพระวรกัณญาฯ (หม่อมเจ้าวรรณวิมลในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น ๔ พระองค์เจ้าวรรณวรรณากร กรมพระนราธิปพงศ์ประพันธ์ ในรัชกาลที่ ๖ ทรงสถาปนาเป็นพระวรกัณญาพทาน) พระองค์เจ้าวัลลาเทวี ก็คือทรงผ้าขึ้นป้ายส่วนฉลองพระองค์ตามแบบฝรั่งสมัยหลังสงครามโลกครั้งแรกซึ่งถ้าจะนำมาใช้ในสมัยนี้ก็ดูไม่เหมาะ ดีไม่ดีหนังสือพิมพ์ต่างประเทศก็จะวิจารณ์กันยุ่งใหญ่ว่าเสื้อประจำชาติไทยที่พระราชินีทรงนี้แบบไหนกันแน่หนอฝรั่งก็ไม่ใช่ไทยก็ไม่เชิง”

นอกจากจะทรงศึกษาค้นคว้าด้วยพระองค์เองแล้ว ยังมีพระราชเสาวนีย์โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค (หม่อมหลวงมณีรัตน์ บุนนาค นางสนองพระโอษฐ์ในขณะนั้น) ประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประเพณีไทย ได้แก่ ศาสตราจารย์ พระยาอนุমানราชธน เพื่อศึกษาค้นคว้าเครื่องแต่งกายสตรีไทยแบบและสมัยต่าง ๆ และนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายให้ทอดพระเนตรอีกครั้งหนึ่ง ในการนั้นมีอาจารย์สมศรี สุกุมลนันทน์(อาจารย์ประจำแผนกวิชาเสื้อผ้าวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯในขณะนั้น) เป็นผู้ออกแบบร่างตามข้อมูลที่ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค และศาสตราจารย์ พระยาอนุমানราชธน ได้ร่วมกันค้นคว้า

แบบชุดไทยประยุกต์ที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเลือกไว้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ คุณไพเราะ พงษ์เจริญ ดัดเป็นฉลองพระองค์ถวายต่อจากนั้น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คุณหญิงอุไร ลืออำรุง (คุณอุไร ลืออำรุง ช่างฉลองพระองค์ในขณะนั้น) ช่วยเลือกแบบต่าง ๆ และนำมาผสมผสานกันจนเกิดชุดไทยประยุกต์แบบต่าง ๆ ขึ้นหลายชุด แต่ชุดไทยประยุกต์ที่เกิดขึ้นนั้นยังไม่มีชื่อเรียกขานเฉพาะแต่อย่างใด

ฉลองพระองค์ชุดไทยประยุกต์ ที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถทรงในระหว่างตามเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศในครั้งนั้น มีความงดงามเป็นที่ชื่นชมของชาวต่างประเทศที่ได้ชมพระบารมีเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะฉลองพระองค์ชุดที่ทรงในงานพระราชทานเลี้ยงรับรอง ณ โรงแรมเมย์ฟลาวเวอร์ วอชิงตัน เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ นั้น ทำให้นักข่าวสังคมของวอชิงตันผู้หนึ่งถวายพระสมัญญาแด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถว่า “The Golden Girl” (สุวรรณเทวี) ทั้งนี้เพราะฉลองพระองค์ที่ทรงในคืนนั้น เป็นฉลองพระองค์กระบอกไหมไทยพระภูษาจีบยกไหมมีเชิงสีทอง ทั้งพระองค์

นอกจากนั้น เมื่อเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศยุโรป นิตยสาร NEUE ILLUSTRIERTE ซึ่งเป็นนิตยสารชั้นนำของประเทศเยอรมันนี ยังอัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์ในฉลองพระองค์ชุดไทยประยุกต์ไปเป็นปกอีกด้วย ส่งผลให้ความงดงามแห่งชุดเครื่องแต่งกายประจำชาติของสตรีไทย เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาสาธารณชนกว้างขวางยิ่งขึ้น

หลังจากเสด็จินวดีพระนครครั้งนั้นแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ก็ยังทรงฉลองพระองค์ชุดไทยประยุกต์แบบต่าง ๆ นั้นตามโอกาส จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จึงมีพระราชวินิจฉัยเลือกแบบ ชุดไทยประยุกต์ให้ยุติแน่นอนเป็น ๔ แบบด้วยกัน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค เป็นผู้คัดเลือกชุดที่เหมาะสมกับแบบของชุดไทยต่าง ๆ นั้น เพื่อนำชุดไทยประยุกต์ทั้ง ๔ แบบไปจัดแสดงเผยแพร่ในโอกาสฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี กษัตริย์ราชวงศ์จักรี วันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๗ และเพื่อเป็นชื่อเรียกขานเป็นแบบฉบับเครื่องแต่งกายชุดประจำชาติของสตรีไทยต่อไป

ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค ได้นำชื่อพระตำหนักและพระที่นั่งต่าง ๆ มาใช้เป็นชื่อของชุดไทยประยุกต์ทั้ง ๔ ชุด โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับแบบ ตลอดจนโอกาสในการเลือกใช้ ชุดนั้น ๆ

และโดยเหตุที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มิได้ทรงกำหนดบังคับให้ชุดไทยประยุกต์ดังกล่าว เป็นแบบแผนเครื่องแต่งกายที่สุภาพสตรีไทยทุกคนต้องแต่ง เพียงแต่ทรงมีพระราชนิยามทรงฉลองพระองค์ แบบต่าง ๆ นั้น ประชาชนทั่วไปจึงเรียกขานกันในภายหลังว่า “ชุดไทยพระราชนิยม” ต่อมาเมื่อสุภาพสตรี ทั้งหลายนิยมแต่งกายตามเสด็จแพร่หลายกว้างขวางและมีจำนวนมากขึ้น ทางราชการจึงได้กำหนดวาง ระเบียบการแต่งกายของสตรีไทยเฉพาะเมื่อมีหมายกำหนดการเข้าเฝ้าฯหรืองานพิธีเป็นทางการ เพื่อความ เป็นระเบียบและความสวยงาม ซึ่งมีรายละเอียดตามที่หม่อมหลวงปีย์ มาลากุล (เลขานุการสำนัก พระราชวังในขณะนั้น) ได้อธิบายไว้ ดังต่อไปนี้

๑. แบบไทยเรือนต้น

ใช้ผ้าฝ้ายหรือผ้าไหม มีลายริ้วตามขวางหรือตามยาวหรือใช้ผ้าเกลี้ยงมีเชิงขึ้นยาวจรดข้อเท้า บ้ายหน้า เลื้อยใช้ผ้าสีตามริ้วขึ้นหรือเชิงขึ้น จะตัดกับขึ้นหรือสีเดียวกันก็ได้ เลื้อยคนละท่อนกับขึ้น แขน ๓ ส่วน กว้างพอสบาย ผ่าอก ดุม ๕ ดุม คอกลมตื้น ไม่มีขอบตั้ง

๒. แบบไทยจิตรลดา

ใช้ผ้าไหมเกลี้ยงมีเชิง หรือเป็นยกดอกทั้งตัวก็ได้ ตัดแบบเลื้อยคนละท่อนกับขึ้น ขึ้นยาวบ้ายหน้า เลื้อยแขนยาว ผ่าอก คอกลม มีขอบตั้งน้อย ๆ

๓. แบบไทยอมรินทร์

ใช้ฝ้ายกไหมที่มีทองแถม หรือยกทองทั้งตัว เลื้อยคนละท่อนกับขึ้น ไม่มีเข็มขัด ถ้าเป็นผู้สูง อายุจะใช้คอกลมกว้าง ๆ ไม่มีแขนขอบตั้ง แขน ๓ ส่วนก็ได้

๔. แบบไทยบรมพิมาน

ใช้ฝ้ายกไหมหรือยกทองมีเชิงหรือยกทั้งตัว ตัดแบบติดกัน ขึ้นจีบข้างหน้า มีชายพก ยาวจรด ข้อเท้า คาดเข็มขัดไทย เลื้อยแขนยาว คอกลมมีขอบตั้ง ผ่าด้านหลังหรือด้านหน้า ใช้เครื่องประดับตาม สมควร

๕. แบบไทยจักรี

ใช้ฝ้ายกมีเชิงหรือยกทั้งตัว มีจีบยกข้างหน้า มีชายพก ใช้เข็มขัดไทยคาด ท่อนบนเป็นสไบจะ เย็บให้ติดกับขึ้นเป็นท่อนเดียวกัน หรือจะมีสไบท่มต่างหากก็ได้ เปิดบ่าข้างหนึ่งชายสไบคลุมไหล่ทั้งชายด้าน หลังยาวพอสสมควร

๖. แบบไทยดุสิต

ใช้ฝ้ายกไหมหรือยกทองอย่างแบบไทยอมรินทร์ ไทยบรมพิมาน และไทยจักรี ตัวขึ้นยาวมีจีบ ยกข้างหน้าและชายพกใช้เข็มขัด ผิดกันตรงตัวเลื้อย คือเป็นเลื้อยไม่มีแขน คอด้านหน้าและหลังต่ำเล็กน้อย ผ่าด้านหลังตัวเลื้อย บักเป็นลวดลายด้วยไข่มุกลูกปัดหรือเลื่อม ฯลฯ ใช้ในงานพระราชพิธีที่กำหนดให้ แต่งกายเต็มยศ

แบบอันคลี่คลายเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และยังมีชื่อเรียกขานเฉพาะ แต่สามารถจัดเป็นกลุ่มตามลักษณะ
ที่ทรงได้ ๕ กลุ่ม คือ

๑. ลักษณะที่ทรงพระภูษาโจงกระเบนแทนพระภูษาจีบหน้านางหรือพระภูษาป้าย
๒. ลักษณะที่ทรงฉลองพระองค์ลูกไม้ ปลอยชาย และทรงพระภูษาป้าย
๓. ลักษณะที่ทรงฉลองพระองค์กระบอก พระศอกกลม และทรงพระภูษาจีบหน้านางทับชาย
ฉลองพระองค์ ทรงสไบ ปักสะพักพระอังสาข้าง
๔. ลักษณะที่ทรงฉลองพระองค์สำเร็จรูปตัดเย็บทั้งชายคล้ายสไบ และทรงพระภูษาจีบหน้านาง
ทับชายฉลองพระองค์
๕. ลักษณะที่ทรงสไบกรองเหน็บทั้งชายยาวด้านหน้าและทรงพระภูษาจีบหน้านาง
ด้วยพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อม กอรปกับพระอัจฉริยภาพปัญญาปรีชาญาณ เห็นการณ์ไกลและ
พระมหากษัตริย์คุณอันหาที่สุดมิได้แห่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงเอาพระทัยใส่และ
ทรงรับเป็นพระราชภาระในอันที่จะกำหนดวางแบบแผนเครื่องแต่งกายสตรีไทยให้ยุติแน่นอน ทรงเกลี้ยแก้
เก่ากับใหม่ให้กลมกลืนโดยอาศัยทรัพยากรชีวภาพที่มีอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ ยังผลให้ผ้าไทย
และเครื่องแต่งกายสตรีแบบไทยหวนกลับมาเป็นที่นิยมแพร่หลายอีกคำรบหนึ่ง ชุดไทยพระราชานิยมตามแนว
พระราชดำริ ตลอดจนงานสร้างงานสืบสานลายและผ้าไทยของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เป็นที่ชื่นชมทั้งในประเทศและต่างประเทศ

หน้าว่าง

พระเกียรติคุณ

ในระดับสากล

หน้าว่าง

พระเกียรติคุณปรากฏไพศาล

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมุ่งมั่นในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อแบ่งเบาพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการอุปถัมภ์บำรุงพลสกนิกร ให้มีความอยู่ดีกินดี มีสุขภาพอนามัยแข็งแรง มีการศึกษา มีความมั่นใจในการประกอบอาชีพการงาน มีความรักชาติบ้านเมือง และนิยมในศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ ทรงดูแลรอบด้านไปจนถึงสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์สรรพสิ่ง พระมหากษัตริย์คุณนี้ไม่เลือกเพศ ผิวพรรณ และชั้นวรรณะใด ๆ แม้ราษฎรในประเทศเพื่อนบ้านที่หนีร้อนมาพึ่งเย็นในประเทศไทยก็ได้อาศัยพระบรมโพธิสมภารนี้ด้วย

พระเกียรติคุณแห่งพระราชกรณียกิจอเนกประการนี้ เป็นที่ทราบอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศ และนอกประเทศทั่วโลก จึงมีผู้ซอหูลเกล้าฯถวายปริญญาและรางวัลเกียรติยศ เพื่อสดุดีพระเกียรติคุณตลอดมา

เหรียญเซเรส (Ceres Medal)

วันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท องค์การอาหารและเกษตร
แห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of United Nations: FAO) ทูลเกล้าฯ ถวาย
“เหรียญเซเรส” (Ceres Medal) เพื่อเทิดพระเกียรติที่ทรงอุทิศพระองค์เพื่องานด้านการส่งเสริมอาชีพราษฎร
การเกษตร การสังคมสงเคราะห์ และทรงช่วยเหลือเด็กกำพร้า

ภาพเหรียญเซเรส

องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO)
ทูลเกล้าฯ ถวาย “เหรียญเซเรส” (Ceres Medal)

พระราชกรณียกิจที่ทรงอุทิศ
เพื่องานด้านการสังคมสงเคราะห์

รางวัลสดุดีพระเกียรติคุณ เป็นบุคคลดีเด่นด้านพิทักษ์เด็ก (First Distinguished Service Award)

วันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๔ ณ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา สหพันธ์พิทักษ์เด็ก (Save the Children Federation) ทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัลเกียรติคุณ” (First Distinguished Service Award) เพื่อเทิดพระเกียรติในฐานะที่ทรงเป็นบุคคลดีเด่นด้านพิทักษ์เด็ก อันเนื่องมาจากการที่ทรงช่วยเหลือผู้ลี้ภัยชาวเขมรที่เขาล้าน จังหวัดตราด และทรงมีพระเมตตาเลี้ยงแก่เด็ก ๆ

ภาพรางวัลสดุดีพระเกียรติคุณ
เป็นบุคคลดีเด่นด้านพิทักษ์เด็ก

สหพันธ์พิทักษ์เด็ก (Save the Children Federation) ทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัลเกียรติคุณ” (First Distinguished Service Award)

พระมหากษัตริย์ที่ทรงมีต่อผู้ลี้ภัยชาวเขมร
ที่เขาล้าน จังหวัดตราด

รางวัลด้านมนุษยธรรม (The Humanitarian Award)

วันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ ณ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา สมาคมเอเชีย (Asia Society) ทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัลด้านมนุษยธรรม” (Humanitarian Award) เพื่อเทิดพระเกียรติที่ทรงช่วยเหลือผู้ลี้ภัย ทรงส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทย ทรงเป็นผู้มองการณ์ไกล และทรงมีความเป็นผู้นำ

สมาคมเอเชีย (Asia Society) ทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัลด้านมนุษยธรรม” (Humanitarian Award)

พระมหากษัตริย์ผู้ดูแลผู้ลี้ภัย

ประกาศนียบัตรเทิดพระเกียรติในฐานะนักอนุรักษ์ดีเด่นด้านป่าไม้และสัตว์ป่า (Certificate Honoring)

วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๙ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน กองทุนคุ้มครองสัตว์ป่าโลก (World Wildlife Fund) ทูลเกล้าฯ ถวาย “ประกาศนียบัตรเทิดพระเกียรติ” (Certificate Honoring) ในฐานะที่ทรงเป็นนักอนุรักษ์ดีเด่น ด้านการอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่า

ภาพประกาศนียบัตรด้านอนุรักษ์ดีเด่น
การอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่า

กองทุนคุ้มครองสัตว์ป่าโลก (World Wildlife Fund) ทูลเกล้าฯ ถวาย “ประกาศนียบัตรเทิดพระเกียรติ” (Certificate Honoring)

พระราชกรณียกิจด้านการอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่า

สมาชิกภาพกิตติมศักดิ์ (The Honorary Fellowship)

วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งกรุงลอนดอน (The Royal College of Physicians of London) ประเทศอังกฤษ ทูลเกล้าฯ ถวาย “สมาชิกภาพกิตติมศักดิ์” (The Honorary Fellowship) เพื่อเทิดพระเกียรติที่มีพระมหากษัตริย์คุณต่อราษฎรที่เจ็บป่วย และทรงสนับสนุนการแพทย์และการสาธารณสุขของไทยให้เจริญก้าวหน้า

ราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ทูลเกล้าฯ ถวาย “สมาชิกภาพกิตติมศักดิ์” (The Honorary Fellowship)

พระราชกรณียกิจด้านการแพทย์ และการสาธารณสุขของไทย

รางวัลด้านความช่วยเหลือแก่ผู้ลี้ภัยประจำปี ๑๙๙๐ (The Center for Migration Studies Immigration and Refugee Policy Awards ๑๙๙๐)

วันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา ศูนย์ศึกษาการอพยพ (The Center Migration Studies: CMS) ทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัลความช่วยเหลือแก่ผู้ลี้ภัยประจำปี ๑๙๙๐” (The Center for Migration Studies Immigration and Refugee Policy Awards ๑๙๙๐) เพื่อเทิดพระเกียรติที่ทรงเป็นผู้นำดีเด่นด้านมนุษยธรรมในการให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยจากประเทศในคาบสมุทรอินโดจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย

โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์อัครราชกุมารี เป็นผู้แทนพระองค์ไปทรงรับรางวัล

ศูนย์ศึกษาการอพยพ ทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัลความช่วยเหลือแก่ผู้ลี้ภัย ประจำปี ๑๙๙๐” (The Center for Migration Studies Immigration and Refugee Policy Awards ๑๙๙๐)

พระราชกรณียกิจด้านมนุษยธรรมในการให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัย
จากประเทศในคาบสมุทรอินโดจีนที่เข้ามาในประเทศไทย

รางวัลด้านมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (First International Humanitarian Award)

วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๔ กลุ่มผู้สนับสนุนพิพิธภัณฑ์เด็กแห่งกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. (The Friends of the Capital Children’s Museum) ทูลเกล้าถวาย “รางวัลด้านมนุษยธรรมระหว่างประเทศ” (First International Humanitarian Award) เพื่อเทิดพระเกียรติที่ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์และเกื้อกูลกิจการด้านมนุษยธรรมนานัปการ และนายกเทศมนตรีแห่งกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ได้ประกาศให้วันที่ ๑ พฤศจิกายน ของทุก ๆ ปี เป็นวัน “Queen Sirikit Day”

รางวัลด้านมนุษยธรรมระหว่างประเทศ

กลุ่มผู้สนับสนุนพิพิธภัณฑ์เด็กแห่งกรุงวอชิงตัน ดี.ซี.

ทูลเกล้าถวาย “รางวัลด้านมนุษยธรรมระหว่างประเทศ” (First International Humanitarian Award)

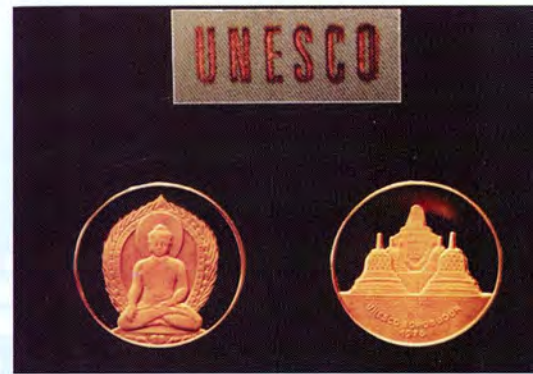

พระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญ เพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษยชาติ

เหรียญโบโรพุทโธทองคำ (Borobudur Gold Medal)

วันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Education, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) ทูลเกล้าฯ ถวาย “เหรียญโบโรพุทโธทองคำ” (Borobudur Gold Medal) เพื่อเทิดพระเกียรติที่ทรงอนุรักษ์ฟื้นฟูและสืบทอดงานศิลปหัตถกรรมแบบดั้งเดิมของไทย และทรงยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนผู้ยากไร้ในชนบทให้มีอาชีพ มีรายได้เลี้ยงตนเอง และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

รางวัลเหรียญโบโรพุทโธทองคำ

องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ทูลเกล้าฯ ถวาย
“เหรียญโบโรพุทโธทองคำ” (Borobudur Gold Medal)

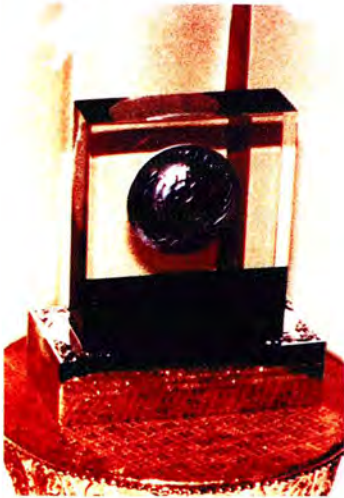
พระราชกรณียกิจด้าน
การพัฒนางานศิลปหัตถกรรม
เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้มี
รายได้เลี้ยงตนเอง

เหรียญรางวัลพิเศษ องค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (The UNICEF Special Recognition Award)

วันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ณ อาคารใหม่สวนอัมพร องค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Children's Fund: UNICEF) ทูลเกล้าฯ ถวาย “เหรียญรางวัลประกาศพระเกียรติคุณพิเศษ” (UNICEF Special Recognition Award) เพื่อเทิดพระเกียรติที่ทรงสนพระทัยอย่างลึกซึ้ง และทรงอุทิศพระองค์ในการเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตของแม่และเด็ก ผ่านหน่วยงานในพระบรมราชินูปถัมภ์ และโครงการพระราชดำริต่าง ๆ

ภาพเหรียญรางวัลประกาศพระเกียรติคุณพิเศษ
องค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF)

องค์การกองทุนเพื่อเด็ก
แห่งสหประชาชาติ (UNICEF)
ทูลเกล้าฯ ถวาย “เหรียญรางวัล
ประกาศพระเกียรติคุณพิเศษ”
(UNICEF Special Recognition
Award)

พระราชกรณียกิจที่ทรงมี
ต่อแม่และเด็กผ่านหน่วยงาน
ในพระบรมราชินูปถัมภ์ และ
โครงการพระราชดำริต่าง ๆ

รางวัลแห่งความเป็นเลิศ ของกองทุนพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (The UNIFEM Award of Excellence)

วันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ณ อาคารใหม่สวนอัมพร กองทุนพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Fund for Women: UNIFEM) ทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัลแห่งความเป็นเลิศ” (The UNIFEM Award of Excellence) เพื่อเทิดพระเกียรติที่ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านการส่งเสริมบทบาทสตรี

ภาพรางวัลแห่งความเป็นเลิศ
กองทุนพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ

กองทุนพัฒนาเพื่อสตรีแห่ง
สหประชาชาติ (UNIFEM) ทูลเกล้าฯ
ถวาย “รางวัลแห่งความเป็นเลิศ”
(The UNIFEM Award of Excellence)

พระราชกรณียกิจด้านการส่งเสริมบทบาทสตรี

เหรียญทองเฉลิมพระเกียรติคุณ (ASIAN Institute of Technology Award)

วันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (The Asian Institute of Technology) ทูลเกล้าฯ ถวาย “เหรียญทองเฉลิมพระเกียรติคุณ” (AIT Gold Medal) ในฐานะที่ทรงเป็นผู้นำในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ภาพเหรียญทองเฉลิมพระเกียรติคุณ

สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT) ทูลเกล้าฯ ถวาย
“เหรียญทองเฉลิมพระเกียรติคุณ”
(AIT Gold Medal)

พระราชกรณียกิจด้านการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและ
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

รางวัลสตรีแห่งปี ๑๙๙๓ (The ๑๙๙๓ Woman of the Year Award)

วันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford University) ร่วมกับสถาบันเพื่อการวิจัยสตรีและเพศ (The Institute for Research on Women and Gender) สหรัฐอเมริกา ทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัลสตรีแห่งปี ๑๙๙๓” (The ๑๙๙๓ Woman of the Year Award) เพื่อเทิดพระเกียรติคุณที่ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสตรีไทย และเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนส่วนรวมเสมอมา

มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford University) และสถาบันเพื่อการวิจัยสตรีและเพศ (The Institute for Research on Women and Gender) สหรัฐอเมริกา ทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัลสตรีแห่งปี ๑๙๙๓” (The ๑๙๙๓ Woman of the Year Award)

พระราชกรณียกิจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสตรีไทย

รางวัลลินเบิร์ก ๑๙๙๕ (The ๑๙๙๕ Lindbergh Award)

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ ณ โรงแรมวอลดอร์ฟแอสทอเรีย นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา มุลนิธิชาร์ลส์ เอ ลินเบิร์ก และแอนด์ มอร์โรว์ ลินเบิร์ก ทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัลลินเบิร์ก ๑๙๙๕” (The ๑๙๙๕ Lindbergh Award) เพื่อเทิดพระเกียรติคุณในฐานะที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจมาตลอดระยะเวลาอันยาวนานเพื่อมวลมนุษยและสิ่งแวดล้อม

มูลนิธิชาร์ลส์ เอ ลินเบิร์ก และแอนด์ มอร์โรว์ ลินเบิร์ก
ทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัลลินเบิร์ก ๑๙๙๕” (The ๑๙๙๕ Lindbergh Award)

พระราชกรณียกิจเพื่อมวลมนุษยและ
สิ่งแวดล้อม

รางวัลหลุยส์ ปาสเตอร์ (The Louis Pasteur Award)

วันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๕ ณ ดึกสันต์ไมตรี ทำเนียบรัฐบาล คณะกรรมการหม่อนไหมระหว่างประเทศ (International Sericultural Commission: ISC) ทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัลหลุยส์ ปาสเตอร์” (The Louis Pasteur Award) เพื่อเทิดพระเกียรติคุณที่ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการศึกษา การพัฒนา และการผลิตผลิตภัณฑ์ไหม ซึ่งสร้างคุณประโยชน์อย่างใหญ่หลวงแก่เกษตรกรไทย วงการไหมไทย และวงการหม่อนไหมของโลก

ภาพรางวัลหลุยส์ ปาสเตอร์

คณะกรรมการหม่อนไหมระหว่างประเทศ (ISC) ทูลเกล้าฯ ถวาย
“รางวัลหลุยส์ปาสเตอร์” (The Louis Pasteur Award)

พระราชกรณียกิจด้านการส่งเสริมอุตสาหกรรมหม่อนไหม

หน้าว่าง

บรรณานุกรม

หน้าว่าง

บรรณานุกรม

- กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. **ด้วยพระบารมีสู่
ธรรมชาติและชีวิต.** กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, ๒๕๓๕.
- กระทรวงศึกษาธิการ. สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,
๒๕๓๙.
- จดหมายเหตุเรื่องทรงตั้งพระบรมวงศานุวงศ์กรุงรัตนโกสินทร์ เล่ม ๑. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร,
๒๕๔๕.
- จดหมายเหตุเรื่องทรงตั้งพระบรมวงศานุวงศ์กรุงรัตนโกสินทร์ เล่ม ๒. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร,
๒๕๔๕.
- จุลลดา ภัคดีภูมินทร์. เจ้านาย. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น, ๒๕๓๓.
- ธนาภิต. พระราชประวัติ ๙ รัชกาล และพระบรมราชินี. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๓.
- เนติบัณฑิตยสภา. เฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ องค์สมาชิกกิตติมศักดิ์ เนติบัณฑิตยสภา.
กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, ๒๕๓๕.
- บรรเจิด อินทุจันทร์ยัง. เฉลิมพระเกียรติพระบรมราชจักรีวงศ์. กรุงเทพฯ : ปรีทัศน์ศาสตร์,
๒๕๒๕.
- “บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๙ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันอังคารที่ ๑๘ กันยายน
พุทธศักราช ๒๕๔๙,” ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๗๘. หน้า ๒๙๒๒-๒๙๒๔.
๒ ตุลาคม ๒๕๔๙.
- “บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๘/๒๕๔๙ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ กันยายน
พุทธศักราช ๒๕๔๙,” ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๗๘. หน้า ๒๙๒๔-๒๙๒๗.
๒ ตุลาคม ๒๕๔๙.
- “ประกาศเฉลิมพระอภิไธยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี,” ราชกิจจานุเบกษา.
เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๑๐๓. หน้า ๑๖๔๐-๑๖๔๑. ๑๑ ธันวาคม ๒๕๔๙.
- “ประกาศแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์,” ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๗๖.
หน้า ๑๐๓๕-๑๐๓๖. ๒๕ กันยายน ๒๕๔๙.
- “ประกาศสถาปนาสมเด็จพระบรมราชินี,” ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ. เล่ม ๖๗ ตอนที่ ๒๖.
หน้า ๑๐-๑๑. พฤษภาคม ๒๕๓๓.
- “ประกาศสถาปนาสมเด็จพระราชินี,” ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ. เล่ม ๖๗ ตอนที่ ๒๔.
หน้า ๑-๒. ๒๘ เมษายน ๒๕๓๓.
- ประยูทธ สิทธิพันธ์. สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้ากรุงสยาม เล่มปลาย. กรุงเทพฯ : สยาม, ๒๕๑๖.

_____ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร
และพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายา กับความเป็นมาของ
“สยามมกุฎราชกุมาร”. กรุงเทพฯ : เสี่ยงโท, ๒๕๒๐.

พระประวัติพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์. พระนคร : โรงพิมพ์กรุงศิลป์, ๒๕๐๘.

พระมหากษัตริย์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์
พับลิชชิ่ง, ม.ป.ป..

“พระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๙๙,” ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๗๓
ตอนที่ ๘๙. หน้า ๑๒๕๘-๑๒๕๙. ๓๐ ตุลาคม ๒๔๙๙.

“พระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร พุทธศักราช ๒๔๗๙ ในเขต
เทศบาลเมืองพะเยา จังหวัดเชียงราย พ.ศ. ๒๔๙๙,” ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๗๓
ตอนที่ ๙๔. หน้า ๑๒๘๑-๑๒๘๓. ๑๓ พฤศจิกายน ๒๔๙๙.

“พระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติสงเคราะห์อาชีพแก่คนไทย พ.ศ. ๒๔๙๙ บังคับในท้องที่จังหวัด
พระนครและจังหวัดธนบุรี พ.ศ. ๒๔๙๙,” ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๙๑.
หน้า ๑๒๗๕-๑๒๗๗. ๖ พฤศจิกายน ๒๔๙๙.

“พระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๙๙,” ราชกิจจานุเบกษา
ฉบับพิเศษ. เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๙๐. หน้า ๑-๓. ๑ พฤศจิกายน ๒๔๙๙.

“พระราชบัญญัติแรงงาน พ.ศ. ๒๔๙๙,” ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ. เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๙๒.
หน้า ๑-๖๔. ๗ พฤศจิกายน ๒๔๙๙.

พิมาน แจ่มจรัส. รักในราชสำนัก. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๔๔.

_____ ๔๘ ราชนิไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๔๒.

มูลนิธิ ๕ ธันวาคมหาราช. ๑๒ สิงหาคมหาราชนิ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ ๕ ธันวาคมหาราช, ๒๕๔๓.

_____ ๑๒ สิงหาคมหาราชนิ พุทธศักราช ๒๕๔๔. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ ๕ ธันวาคมหาราช,
๒๕๔๔.

เรื่องเฉลิมพระยศเจ้านาย เล่ม ๒ (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม). พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : กองทัพเรือ,
๒๕๓๘.

เรื่องตั้งเจ้าพระยาในกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๔๕.

วาริ อัมไพรวรรณ. พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, ๒๕๒๕.

ส. ปลายน้อย. พระบรมราชินีและเจ้าจอมมารดา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : บำรุงสาสน์, ๒๕๓๐.

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม ๑๘. กรุงเทพฯ : โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, ๒๕๓๗.

สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง เล่ม ๕. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย, ๒๕๔๒.

สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา. รวมกฎหมายรัฐธรรมนูญ (๒๔๗๕ - ๒๕๒๑). กรุงเทพฯ :

ศูนย์บริการทางวิชาการและกฎหมาย, ๒๕๒๔.

_____ รายงานการประชุมวุฒิสภา สามัญ ชุดที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๙๒. พระนคร : โรงพิมพ์
นิติเวชซ์, ๒๔๙๖.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานการประชุมสภาผู้แทน สมัยสามัญ ชุดที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๙๒.
ม.ป.ท. : ม.ป.พ., ม.ป.ป..

_____ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สมัยสามัญ) ชุดที่ ๑ ครั้งที่ ๑๘/๒๔๙๕
วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ กันยายน ๒๔๙๕. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ, ม.ป.ป..

สุนทร อาสะวีย์. ประวัติคลองรังสิต การพัฒนาที่ดินและผลกระทบต่อสังคม พ.ศ. ๒๔๕๗.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๐.

สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา. การแต่งกายสตรีกับหัตถกรรมทอผ้าในสังคมสมัยรัตนโกสินทร์.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

๕๓ พระมหากษัตริย์ไทย ๖ ทรงครองใจไทยทั้งชาติ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๓.

อเนก นาวิกมูล. การแต่งกายสมัยรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, ๒๕๒๕.

อุดม ประมวลวิทยา. ๑๐๐ เจ้าฟ้าและเสนาบดี. พระนคร : คลังวิทยา, ๒๕๐๕.

คำสั่งสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
 ที่ ๓๕๒/๒๕๕๗

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
 เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๗

เนื่องในศุภวาระที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จะทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ
 ๖ รอบ ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๗ นับเป็นมหามงคลอันพิเศษอีกวาระหนึ่ง สำนักงานเลขาธิการ
 สภาผู้แทนราษฎรจึงเห็นควรดำเนินการเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสอันเป็นมหามงคลนี้ เป็นการแสดง
 ความจงรักภักดีถวายแด่ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

ดังนั้น เพื่อให้การจัดการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เป็นไป
 ด้วยความเรียบร้อย จึงแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ ประกอบด้วย

๑. นายพิฑูร พุ่มทริญญ	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๒. นางพรพิมล ธีรคุณโกวิท	ประธานกรรมการ
๓. นายทวี พวงทะวาย	รองประธานกรรมการ
๔. นายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์	รองประธานกรรมการ
๕. นางบุญรักษา ชมชื่น	กรรมการ
๖. ร้อยเอกหญิง สุวัฒนา เหลืองไตรรัตน์	กรรมการ
๗. นางวนิดา มาตะวิสุทธิ	กรรมการ
๘. นางศุภมาส น้อยจันทร์	กรรมการ
๙. นายสิทธิชัย พิมพ์เสน	กรรมการ
๑๐. นายถาวร จุลตามระ	กรรมการ
๑๑. นายวิจักขณ์ นาควัชร	กรรมการ
๑๒. นายศุภพงศ์ ขจรศิลป์	กรรมการ
๑๓. นายบุญเรือง บุรภักดี	กรรมการ
๑๔. นางพรธนิภา เสริมศรี	กรรมการ
๑๕. นายทวีเกียรติ เขาวลิตถวิล	กรรมการ

๑๖. นางศิษฏี ทรุณศิริ	กรรมการ
๑๗. นางจิรวรรณ ชัยพานิช	กรรมการ
๑๘. นางวิจิตรา วัชรภรณ์	กรรมการ
๑๙. นางสาวเยาวนิจ สุนนานนท์	กรรมการ
๒๐. นางสาวจิรพรรณ กาญจนอุดม	กรรมการ
๒๑. นางสาวอัจฉราภวี นิ่มศิริ	กรรมการ
๒๒. นางนุศรี ชัยสุวรรณ	กรรมการ
๒๓. นางบุษราคัม เขาวนศิริ	กรรมการ
๒๔. นางนวชร เทพหัสติน ณ อยุธยา	กรรมการ
๒๕. นางสาวขวัญเรือน สังข์ประไพ	กรรมการ
๒๖. นางนงนุช ทิพยชล	กรรมการ
๒๗. นางสาวนิสา เหลืองทองคำ	กรรมการ
๒๘. นางสาวดวงรัตน์ เล้าตัดพงษ์บุรี	กรรมการ
๒๙. นางอารยะหญิง จอมพลาผล	กรรมการและเลขานุการ
๓๐. นางหนึ่งฤทัย นัทรโท	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๑. นางสาวสุรีย์ ขวัญบัว	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการฯ มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๗

ให้คณะกรรมการฯ มีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการและคณะทำงาน เพื่อดำเนินการในด้านต่าง ๆ ได้ตามที่เห็นสมควร

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๗

(นายพิฑูร พุ่มทึร์ญ)

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดนิทรรศการ มีอำนาจหน้าที่ด้านการจัดและออกแบบนิทรรศการ จัดทำเอกสารประกอบนิทรรศการ และมีอำนาจแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินการด้านต่าง ๆ ได้ตามที่เห็นสมควร ประกอบด้วย

๑. นายบุญเรือง บุรภัคดี	ประธานคณะอนุกรรมการ
๒. นายศุภพงศ์ ขจรศิลป์	รองประธานคณะอนุกรรมการ
๓. นางศิษฏี หรุ่นศิริ	รองประธานคณะอนุกรรมการ
๔. นางจิราวรรณ ชัยพานิช	อนุกรรมการ
๕. นางสาวเยาวนิจ สุนานนท์	อนุกรรมการ
๖. นางวิจิตรา วัชรภรณ์	อนุกรรมการ
๗. นายวิรัช ทิพย์เจริญ	อนุกรรมการ
๘. นางสินีนารถ ดุลยสุข	อนุกรรมการ
๙. นางสาวเบญจพร สันติชีวะเสถียร	อนุกรรมการ
๑๐. นายเสรี กอวงษ์	อนุกรรมการ
๑๑. นายปกาสิต จำเรือง	อนุกรรมการ
๑๒. นางสาวดวงรัตน์ เลาทัดตพงษ์ภูริ	อนุกรรมการ
๑๓. นางอารยะหญิง จอมพลาพล	อนุกรรมการ
๑๔. นางสาวนิตา เหลืองทองคำ	อนุกรรมการ
๑๕. นางสาวอารีรัตน์ วิษาช่าง	อนุกรรมการ
๑๖. นางมาลีณี คงรื่น	อนุกรรมการ
๑๗. นายณัฐวิชัย มิ่งคละคุปต์	อนุกรรมการ
๑๘. นางสาวีณา พลพีชน์	อนุกรรมการ
๑๙. นายนิพัทธ์ สระนันทพงษ์	อนุกรรมการ
๒๐. นายวิริยะ คล้ายแดง	อนุกรรมการ
๒๑. นางสาวเบญจลักษณ์ สุทธิวิไล	อนุกรรมการ
๒๒. นายชัยวัฒน์ ชัยเกตุ	อนุกรรมการ
๒๓. นายณรงค์ ศรีนาค	อนุกรรมการ
๒๔. นางสาวสุรีย์ ขวัญบัว	อนุกรรมการ
๒๖. นางสาวศุภพรรัตน์ สุขพุ่ม	อนุกรรมการ
๒๗. นางจงเดือน สุทธิรัตน์	อนุกรรมการ
๒๘. นางสาวนวรรรัตน์ นพคุณ	อนุกรรมการ
๒๙. นายนิทัศน์ ยาสิทธิ์	อนุกรรมการ

๓๐. นางสาวปิยะนาถ สระสงคราม	อนุกรรมการ
๓๑. นางสุภัทรา คำมุงคุณ	อนุกรรมการ
๓๒. นายณัฐพร วรปัญญาตระกูล	อนุกรรมการ
๓๓. นายยอดชาย วิถีพาณิชย์	อนุกรรมการ
๓๔. นางสาววสิรัตน์ แสงไชย	อนุกรรมการ
๓๕. ว่าที่ร้อยตรีหญิง ชลธิชา ราศรี	อนุกรรมการ
๓๖. นายমনู สาบุตร	อนุกรรมการ
๓๗. นางพุทธชาติ ทองเอม	อนุกรรมการและเลขานุการ
๓๘. นายเชษฐา ทองยิ่ง	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๙. นางสาวอรณิชา เมธีวิบูลย์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๐. นางสาวชนิดา จันทราทิพย์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๑. นายณัฐพล ยิ่งกล้า	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะทำงานฝ่ายจัดทำข้อมูลนิทรรศการ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำข้อมูลนิทรรศการ เพื่อนำมาผลิตเป็นแผ่นภาพนิทรรศการและเอกสารประกอบนิทรรศการและมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายประกอบด้วย

๑. นางสาวเยาวนิจ สุนนานนท์	หัวหน้าคณะทำงาน
๒. นางอารยะหญิง จอมพลาพล	รองหัวหน้าคณะทำงาน
๓. นางสาวดวงรัตน์ เลาทัดตพงษ์ภูริ	รองหัวหน้าคณะทำงาน
๔. นายทองศักดิ์ สุระคำแหง	คณะทำงาน
๕. นางมาลินี คงรีน	คณะทำงาน
๖. นางสาวอารีรัตน์ วิชาช่าง	คณะทำงาน
๗. นางสาววีณา พลพิชน์	คณะทำงาน
๘. นายนิพัทธ์ สระฉันทพงษ์	คณะทำงาน
๙. นายวิริยะ คล้ายแดง	คณะทำงาน
๑๐. นางสาวสุรีย์ ขวัญบัว	คณะทำงาน
๑๑. นางสาวเบญจลักษณ์ สุทธิวิไล	คณะทำงาน
๑๒. นางสาวศุภพรรัตน์ สุขพุ่ม	คณะทำงาน
๑๓. นางพุทธชาติ ทองเอม	คณะทำงาน
๑๔. นางสาวนวรรรัตน์ นพคุณ	คณะทำงาน
๑๕. นางจงเดือน สุทธิรัตน์	คณะทำงาน

๑๖. นายนิทัศน์ ยาลิทธิ	คณะทำงาน
๑๗. นางสุภัทรา คำมุงคุณ	คณะทำงาน
๑๘. นายณัฐพร วรปัญญาตระกูล	คณะทำงาน
๑๙. นายชงคชาญ สุวรรณหมณี	คณะทำงาน
๒๐. นางสาวปิยะนาถ สระสงคราม	คณะทำงาน
๒๑. นายเชษฐา ทองยิ่ง	คณะทำงาน
๒๒. นายศุภโชค ชุนอิว	คณะทำงาน
๒๓. นางสาวสายฝน ตังาม	คณะทำงาน
๒๔. นางสาวพจพิน พรหมเอี่ยม	คณะทำงาน
๒๕. นางสาววิชราภรณ์ จัยลำเพ็ญ	คณะทำงาน
๒๖. นายยอดชาย วิถีพานิช	คณะทำงาน
๒๗. นางสาววรรษยา กิตติศรีสุวรรณ	คณะทำงาน
๒๘. นายยุทธพงศ์ ปิ่นอนงค์	คณะทำงาน
๒๙. นางสาวสิริรัตน์ แสงไชย	คณะทำงาน
๓๐. นางสาวชนิตา จันทราทิพย์	คณะทำงาน
๓๑. นายโชคสุข กรกิตติชัย	คณะทำงาน
๓๒. นางสาวอาริยา สุขโต	คณะทำงาน
๓๓. นางสาวนภาพร ญาณศิริ	คณะทำงาน
๓๔. นางสาวอุไร ธรรมเพชร	คณะทำงาน
๓๕. นางมัลลิกา สมบัติศิริ	คณะทำงาน
๓๖. นางสาวศินี มั่นกลัด	คณะทำงาน
๓๗. นางสาวอัจฉรา ชุมเหล็ก	คณะทำงาน
๓๘. นางสาวดาวรัตน์ สมจิตร	คณะทำงาน
๓๙. นางบังอร สันติปรีชาจิตต์	คณะทำงาน
๔๐. นายสุเทพ น้อยนารถ	คณะทำงาน
๔๑. นางสาวเมษณีญา สวนทรัพย์	คณะทำงาน
๔๒. นางสาวททัยรัตน์ หัสสา	คณะทำงาน
๔๓. นางสาวยุพเยาว์ ทองดี	คณะทำงาน
๔๔. นายนพดล น้อยจ้อย	คณะทำงานและเลขานุการ
๔๕. นายอริยธัช แก้วเกาะสะบ้า	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๖. นางสาวอุไร นัยพรหม	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะทำงานฝ่ายจัดทำเอกสารประกอบการจัดแสดงนิทรรศการ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำเอกสารประกอบนิทรรศการ และอำนาจหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย ประกอบด้วย

๑. นายศุภพงศ์ ขจรศิลป์	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
๒. นายวิรัช ทิพย์เจริญ	หัวหน้าคณะทำงาน
๓. นางบุษราคัม เขาวนคีรี	รองหัวหน้าคณะทำงาน
๔. นายเสรี กอวงษ์	รองหัวหน้าคณะทำงาน
๕. นางสาวอารีรัตน์ วิชาช่าง	คณะทำงาน
๖. นางสาวเบญจลักษณ์ สุทธิวิไล	คณะทำงาน
๗. นางพรรณพร สิ้นสวัสดิ์	คณะทำงาน
๘. นายณรงค์ ศรีนาค	คณะทำงาน
๙. นางสาวปิยะนาถ สระสงคราม	คณะทำงาน
๑๐. นายรุ่งโรจน์ สীগรัมย์	คณะทำงาน
๑๑. นายสุวัฒน์ จันสุตะ	คณะทำงาน
๑๒. นางสาวอรณิช เมธีวิบูลวุฒิ	คณะทำงาน
๑๓. นายบุญเลิศ พงนา	คณะทำงาน
๑๔. นายศิริพงษ์ เสรีเผ่าวงษ์	คณะทำงาน
๑๕. นางภูทิศา อินเี่ยม	คณะทำงาน
๑๖. นายยอร์ช สหนี	คณะทำงาน
๑๗. นายวิมวาทิตย์ เผ่าพิมพ์า	คณะทำงาน
๑๘. นายมานะ เนียมปาน	คณะทำงาน
๑๙. นายมานะ เรืองสอน	คณะทำงาน
๒๐. นางสาวธัญญา ยศพลพิพัฒน์	คณะทำงาน
๒๑. นางจุฑาภรณ์ แสงเงิน	คณะทำงานและเลขานุการ
๒๒. นางจุฑามาศ ศรีลานุกูล	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

แม่ชั่งแผ่นดิน

จัดทำโดย

คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดนิทรรศการ

ในคณะกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗

พิมพ์ที่ สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

<http://www.parliament.go.th>